ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЫДІОКІ

№30 (22.188) ● 2012 гъэм мазаем (февралым) и 21, гъубж ● Тхьэмахуэм тхуэ кыдокІ ● И уасэр соми 3-щ ●

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

Фыр И. А. Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етыным и Іуэхукі

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

ЩІыпІэ унафэр зезыгьакІуэ органхэм илъэс куэд лъандэрэ дагъэушІуэ зэрышылажьэм папщІэ, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етын **Фыр Исуф Алихьан и къуэм** - Нартан къуажэ жылагъуэм и администрацэм и Іэтащхьэм.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм мазаем и 10-м
№24-УГ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щІэ лъапІэхэр фэщыным и Іуэхукі

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

КъафэмкІэ гъуэзджэм и Іэнатіэм фІыщІэ ин зэрыщаІэм папщІэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щІэ лъапІэхэр яфІэщын «Кабардинка» къэрал академическэ къэфакІуэ ансамбль» щэнхабзэмкІэ къэрал Іуэхущапіэм и балетым и артист пэрытхэм:

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щыхьэ зиІэ артист» щІэр

Кушэмэн Оксанэ Валерий и пхъум,

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыхь зиІэ артист» щІэр

Архэсэт Ириніэ МуІэд и пхъум
Увыж Мурат Михаил и къуэм
Унжокъуэ Тимур Хьэрэталий и къуэм
Щоджэн Ксение Гъэзэлий и пхъум
Щоджэн Виталий Михаил и къуэм.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм мазаем и 10-м
№25-УГ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр тыным и Іуэхукі

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Илъэс куэд лъандэрэ дагъэушІуэ къулыкъу зэращІэм папщІэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етын

Къэгъэзж Хьэбас Хьэжбарэ и къуэм - Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и дзэ комиссариатым и къудамэм и унафэщІым и дІэпыкъуэгъуэ

Кишитков Владимир Сабас и къуэм - Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и дзэ комиссариатым и къудамэм и унафэщІым и дІэпыкъуэгъу нэхьыжьым

Соблир Мухьсин Хьэсэн и къуэм - Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и дзэ комиссариатым Налшык къалэм щыІэ и къудамэм и унафэщІым.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм мазаем и 10-м
№26-УГ

● КъБР-м и Іэтащхьэ

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Къанокъуэ Арсен Феофилакт хуозэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен Правительствэм и Уиэм щыхуэзащІ Пятигорскрэ, Шэрджэс щыналъхьэхэм я епископ Феофилакт.

ХьэщІэм республикэм и Іэтащхьэм фІыщІэ къыхуищащ православнэ диным итхэм зэпымыуу и нэІэ зэратригъэтым папщІэ: «Мыгувэу сэ Урысейм и патриархым сыхуэзэнущ. Сэ икъукІэ сригушхуэу абы жесІэну си мурадщ Налшык щащуэ члисэр къыхэзырызэІуахар».

КъБР-м и Іэтащхьэм пщэрылъ зэрыщищІам тету, члисэм и ищхьэ Іыхьэр къыхэзыращІыкІым кІэлъыплъынущ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщі Гертер Иван.

«Дэ мыхьэнэшхуэ иІэу къыдолъытэ православнэ диным иту республикэм щыпсэухэм властым и гулъытэр зыхэгъэщІэнным. Члисэр нэсу зыхуэІ хуагъэзэн папщІэ дэ зыхуэфащэн ахъшэ иджыри яхухэтхынущ. ТхуэзэфІэкІ къэдмыгъанэу дадэІэпыкъунущ дин зэмылІэужьыгъуэхэр мамыру зэдзэпсэун, зэгурыІуэн папщІэ», - къыхигъэщхьэхуІащ Къанокъуэ Арсен.

Залымыгъэм и бийуэ

● Пэкіу

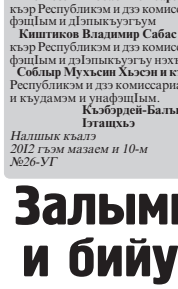

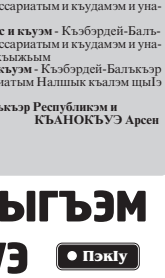

Къэбэрдейр Урысейм зэрыгухэрэ илъэс 400 зэрырикъум и щыхьыІэ ягъэува фэеплъым деж мазаем и 18-м щекІуэкІащ щІэпхъаджащІэхэм яІэ-щІэкІуэда хабзэхъуэмэхэм я адэ-анэхэм, щхьэгъуэзэхэм, я къуэшхэмрэ я щыпхъухэмрэ я жэрдэмщІакІуэ гупым къыззэрагъэпэща пэкІу.

ЯПЭУ зэхуэсым къыщыпсэльащ зи гугъу тщІа гупым и тхьэмадэ Шыбзыхьуэ Сафудин:

- Мыбдежым дыкъыщІэкІуэр ди макъ зэхэщІагъэхэм щхьэкІэщ. Сэ сыкъафщтэмэ, диныр зи тегъэщІапІэ, зи кхьухуеджэныгъэ хуэдэу зыльытэ щІэпхъаджащІэхэм си къуэр яукІащ. Ар сыт хуэдэ дин, сыныводупщ сэІ - гущІэхьэу жиІащ Шыбзыхьуэм. - Дегупсысми, кхьдгурыІуэркъым, пхьашагъэм кхьэрыхуриджэ псальэхэр езы Тхьэм и тхьагъэ тІъапІэм итынкІэ зэрыхъуну щыкІэр! Адыгэ хабзэм, адыгагъэм игупсэфу, и дуней дым« екъэлІаеу Тхьэм и «Псальэм» къыщыхьари кхьыщмыхьари дэ ящІэнсту тхуэзэпкрыхынкым. Сэ кхьзгурымыІуэр зыщ: - бынхэр адэ-анэншэу къэгъэнэнкр, адэ-анэхэм я бынхэр щІегъэпхъэжьынкр, - арауэ пІэрэ кхьызыхуриджэр ди ЩхьэщІагу итым! Мусулымэн зыкъэзыльытэжьхэм хабзэм и лэжьакІуэхэр, щыху кхьызэрыгуэкІхэр, щІэнныгъэпІхэр, уеблэмэ диныр зигъуазэхэр яукІ. Гу лъывзэгъэтэнут мыбыи: диным кхьыпкърыкІ щІэпхъаджагъэр здэщыІэм лажьэншэхэр куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм яукІа Джэрыджэ Мурат и адэ щыпхъу Джэрыджэ Ритэ дыщІигъужажэри:

- Дапщэщ, - жиІащ абы, - диныр и тегъэщІапІэу адыгэм адыгэ нукІыкъу щыщыгар! Адыгэ хабзэм, адыгагъэм ирипсэуфу, и дуней тетыкІэр нэгъэщІэхэм я щапхъэу къэгъэуГурыкІуаш ди лъэпкъыр. Сыгыт апхуэдэу щыщыгъыр? ГущІэгъур, гулъытэр, зэхэщІыкІыр я ГащІэ ящІатэри араш.

ПэкІур кхьызэгъэпэщыныкІэ дэІэпыкъуэгъуэ хъащ КъБР-м ЩІалэгъуэлэм я Іуэхуэхмкіэ министерствэр, Жылагъуэ, дин зэгухьныгъэхэм ядэлэжьэныкмкІэ и къэрал комитетыр, нэгъуэщІ жылагъуэ зэгухьныгъэхэри. Бетеранхэм я Налшык къалэ советым и унафэщІ Абдулаев Мустэфа и жэрдэмкІэ зэхьыхэм къэкІуэлІахэр зи Іыхьэы эжъуадэхэм яхуэщыгъуаш.

ЩІэпхъаджащІэхэм яІэ-щІэкІуадахэм я Іыхьлъхэм республикэм жылагъэ зэгухэпныгъэ кхыщІыз эрагъэпэщащ. Ар япэу щыжаІащ ЛІызам Мурат и анэ Майе. - Ди республикм и унафэщІым зызыльтэщкІуэхэм дапщэгъэ захуигъэзэн хуей Іэщэр ягъэтІыльу мамыр ГащІэм кхьыхьэжьын папщІэ? Ахэри зэхэгъэщІэхъуКІыпхъэщ: лажьэшхэр куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм яхуэ куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм яхуэ куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм зэгъэзыхьэщ Тегъран щыІэ **ГъэІунэхуп1э реакторым и ядернэ гъэсыныпхъэр хъэбІагъэ мазэхэм яхъуэжыну.**

Ираным атом къарумкІэ и Іуэхущапіэм и унафэщІ Аббаси Ферейдунэ зэрыжиІамкІэ, а реакторым нобэкІэ къыщагъэбатэ атом гъэсыныпхъэм и пкъыгъуэу 20-м щІигъу. Абы я ураниР зэрыпрауухауэ, процент 20-м нэс къагъэбэта зэрыхъуу, реакторыр пкъыгъущІэкІэ яуэздыну аращ.

Мазаем и 15-м Ираным и телевидензэм къитащ ешм и къарукІэ ураниР къигъэбэтэн зэрыщІидзам и хъыбар. Ар атом къару зэгъэпэщыным зэрелэжьыр ямыдэу, Европэм и къэралхэм къагъэуващ абы и деж щІыгагъэ къыщыщэхун щыщагъэтыныи и пІалъэр. Арщхьэкіэ, а пІалъэм пэмыплъэу, Ираным и щІыдагъэр Европэм ещэн дыгъуасэ щигъэтащ, Азием щэхуакІуэ зэрыщыкуэдыр и тегъэщІапІэу. Абы къыхэкІыу щІыдагъэм и уасэр дуней псом щыдэуеящ. Дагьэтрэсыныпхъэ къызэмэщІэкІ Европэм и финанс-экономикэ щытыкІэр абы нэхъ гугъуж ищІыным экспертхэр полпъэ.

Индием өщэху

Индием и мурадщ мыгувэу Урысейм и деж Ми-17 В-5 вертолетым хуэдэу иджыри 71-рэ къыщэхуну, абы щыщу 12-р МВД-м папщІэ. Нэхъапэ1уэкІэ абы ищэхуят апхуэдэ вертолету 80. А Іуэхум теухуа зэпсэльэныгъэхэр нэхъ пасэ1уэуи екІуэкІат, ауэ кІэуэ гуэр игъэтатэкъым. Иджы а зэпсэльэныгъэхэр кьагъэщІэрэщІэж.

Нэхъапэ1уэкІэ ящэхуа вертолет 80-м уасэу пэуващ доллар мелард 1,34-рэ. А зэрэгуІуэныгъэм Іэ щІадзащ 2008 гъэм. Нобэкіэ Индием ирагъэшар вертолет 21-рэщ. Адрейуэр щэхуакІуэм Іэрыхьэн хуейщ 2014 гъэ пщІондэ.

ЩІэупщІакІуэхэри гъэр ящІ

Куржым и парламентым и депутату щыта, а къэралым и президент Іэнатіэм хущІэкъуу хэхьныгъэхэм хэтэ, дунейм ехьыжа хьэрычэтыщІэ Патаркацишвили Бадри и хэхакІуэ штабым и унафэщІу лэжьа Гелбахиани Валерий дыгъуасэ МВД-м нубыдащ ермэлы-куржы къэрал гъунапкъэр щыкІэпиупщІым.

2008 гъэм щІышылэм и 22-м ар судкІэ зэуапым ирагьэшІат, кьаугъэрэ къарукІэ Куржым и Конституцэ хухэтІкІэр зэхикъутэну иужь зэритамкІэ яГъэкъуаншэри. А хъыбарыр щыІэрыхьэм, Гелбахиани Валерий занщІу и хэкур ибгынат. 2008 гъэм мазаем и 4-м щыщІэдзэу ар МВД-м къеІыхьэу.

Мы гъэм Гелбахиани Куржым и унафэщІым лъэІуКІэ захуиГъэзат, и шинагъэншагъэмкІэ щэсыпІэхэр кърату, сымаджэ хьэлъэу и Хэкум къыщигъэна и анэм щІэупщІэну хуит ящІыну.

Марсым зыхуагъэхьэзыр

Марсым гъащІэ къыщалъхьэхэм папщІэ щІэныгъэлІэхэм ящІэуэ щыта детектором и фІыгъэкІэ микроорганизмхэр къыщагъуэтащ. Чили щыІэ Атакамэ щыгъулъэ къумым. А микроорганизмхэр щопсэу щІы щагъым, метрищ хуэдиз и куугъыну. А бактерихэмрэ арэкІэхэмрэ дыгъэ зэм итепсэкъым, бзуэн папщІэ кислород хуэныкъуэкъым.

ЩІэныгъэлІэхэм къальитэ а детекторыр Марсым микроорганизмхэр къыщыгъэтыныкмкІэ сэбэн хъурфыну. Абы минерал куэд зыхэлъ пкъыгъуэ щабэхэр щыІэщи, хуагъэфащэ а минералхэм микроорганизмхэр хэпсэухьу.

НОБЭ

t Йименым президент щыхахьынущ.

t Мазаем и 21 - 22-хэм Санкт-Петербург щызэІуІэнущ СНГ-м хэт къэралхэм я парламент ассамблеем и кІэлъыплъакІуэ-бюджет комиссэм и зэІущІэ.

t 1819 гъэм къызэІуахащ Санкт-Петербург и къэрал университетыр.

Дунейм и щытыкІэнур:

«meteonovosti.ru» сайтым къызэритымкІэ, нобэ Налшык пщэр техъэ-текІэу щытынущ, щІыІэу махуэм градуси 4, жэщым - градуси 9 щІэнущ.

Дыгъэр къыщІэкІынущ сыхьэти 7-рэ дакьикъэ 57-м, кьухьэжьнущ сыхьэт 18-рэ дакьикъэ 42-м.

Хьэуам и псыгъэр процент 94-м нэсынущ.

ПІалхэмэр зыгъэхьэзырар **ГъУЩІО Зарифщ.**

Лъэпкъ Іуащ1ъэ:

Акъылым и анэр гупсысэщ.

Ди къуэш республикэхэм

Сом мелуан 12 ирагъэпшын

АДЫГЕЙ. *Полицейм Іулъхьэ езытыну хэта щыхухьум сом мелуан 12 къыздыуэ Мейкъуапэ район судым и унафэкІэ къытралъхьащ.*

МЭЗЫР хабзэм къемызэгъыу ириупщІыкІыу щэч зыхуащІ Краснодар куейм щыщ щыхухьум, уголовнэ жэуапыр щхьэщащхи папщІэ, республикэмкІэ МВД-м экономикэ щІэпхъаджагъэхэм ебэныныкмкІэ и къудамэм и лэжьакІуэм сом мин 200 Іулъхьэу хуигъэлъэгъуащ. Арщхьэкіэ полицейм и напэр япэ иригъэщащ. Абы щыгъуэми, нэгъабэ дыгъэгъазэм, МВД-мрэ УФСБ-мрэ я лэжьакІуэхэм щыхухьэр яубдащ щытащ хабзэхъуэмэ щритым. Иджы уголовнэ Іуэхум хэпльэри, абы сом мелуан 12 ипшынну тральхащ.

Хэхьныгъэхэм зыхуагъэхьэзыр

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *Урысей Федерацэм и президент, КъШР-м и парламент хэхьныгъэхэр щекІуэкІэ республикэм жылагъуэ шинагъэншагъэр кьыщыззгъэпэщыным гулъытэ хэха щыхуащІ нкІи ар зи нэлэм щІэтыну оперативнэ штаб кьыззрагъэпэщащ.*

РЕСПУБЛИКЭМ хэхьнПэ участкэу 246-рэ иІэщ. Дзэ частым щыІэ участкэм кьищынэмыщІа, адрейхэр мазаем и 25-м ирихьэлІэу зэрыкІэлъыплъ Іэмэпсымэхэмкіэ кьызэрагъэпэщынущ. Абыхэм щагъэувынущ Іэ щаІэткІэ бюллетенхэр зрадзэну узыпхырыплъ урнэхэр.

Япэ игъэщІыпхъэхэр яубзыху

АБХЪАЗ. *Республикэм и Щыхубз Зэхуэсым - Парламентым и депутатхэм я кандидатхэр 35-рэ Абхъазым и политикэ партхэм яГъэльэгъуащ. Абыхэм ящыщу 11-р «Абхъаз зэкъуэтым» кьыбГъэдокІ.*

ПОЛИТИКЭ партхэм яГъэльэгъуа кандидатхэм япэ игъэщІыпхъэу кьальитэ Іуэхугъуэхэр кьыхальхъэ. Псальэм папщІэ, абыхэм ящыщщ коррупцэм ебэныным, экономикэм зеГъужьыным пщІа гугъуехьэхэр зэфІэныкІ. Щыхуэхэм я псэукІэр ефІэкІуэн папщІэ, лжьыгъэ Іэнатіэкіэ, зыхэпсэукІын улахуэ Іэмэмкіэ кьызэрэпэщын зэрыхуейри кьыхаГъэщ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

ДУНЕЙМ И ЩЫХЬЫБАРХЭР

Хэт и зэран хэлъ?

Ираным и щІэныгъэлІхэм загъэхьэзыр Тегъран щыІэ ГъэІунэхуп1э реакторым и ядернэ гъэсыныпхъэр хъэбІагъэ мазэхэм яхъуэжыну.

Ираным атом къарумкІэ и Іуэхущапіэм и унафэщІ Аббаси Ферейдунэ зэрыжиІамкІэ, а реакторым нобэкІэ къыщагъэбатэ атом гъэсыныпхъэм и пкъыгъуэу 20-м щІигъу. Абы я ураниР зэрытрауухауэ, процент 20-м нэс къагъэбэта зэрыхъуу, реакторыр пкъыгъущІэкІэ яуэздыну аращ.

Мазаем и 15-м Ираным и телевидензэм къитащ ешм и къарукІэ ураниР къигъэбэтэн зэрыщІидзам и хъыбар. Ар атом къару зэгъэпэщыным зэрелэжьыр ямыдэу, Европэм и къэралхэм кьагъэуващ абы и деж щІыгагъэ кьыщыщэхун щыщагъэтыныи и пІалъэр. Арщхьэкіэ, а пІалъэм пэмыплъэу, Ираным и щІыдагъэр Европэм ещэн дыгъуасэ щигъэтащ, Азием щэхуакІуэ зэрыщыкуэдыр и тегъэщІапІэу. Абы къыхэкІыу щІыдагъэм и уасэр дуней псом щыдэуеящ. Дагьэтрэсыныпхъэ кьызэмэщІэкІ Европэм и финанс-экономикэ щытыкІэр абы нэхъ гугъуж ищІыным экспертхэр полпъэ.

Индием өщэху

Индием и мурадщ мыгувэу Урысейм и деж Ми-17 В-5 вертолетым хуэдэу иджыри 71-рэ къыщэхуну, абы щыщу 12-р МВД-м папщІэ. Нэхъапэ1уэкІэ абы ищэхуят апхуэдэ вертолету 80. А Іуэхум теухуа зэпсэльэныгъэхэр нэхъ пасэ1уэуи екІуэкІат, ауэ кІэуэ гуэр игъэтатэкъым. Иджы а зэпсэльэныгъэхэр кьагъэщІэрэщІэж.

Нэхъапэ1уэкІэ ящэхуа вертолет 80-м уасэу пэуващ доллар мелард 1,34-рэ. А зэрэгуІуэныгъэм Іэ щІадзащ 2008 гъэм. Нобэкіэ Индием ирагъэшар вертолет 21-рэщ. Адрейуэр щэхуакІуэм Іэрыхьэн хуейщ 2014 гъэ пщІондэ.

ЩІэупщІакІуэхэри гъэр ящІ

Куржым и парламентым и депутату щыта, а къэралым и президент Іэнатіэм хущІэкъуу хэхьныгъэхэм хэтэ, дунейм ехьыжа хьэрычэтыщІэ Патаркацишвили Бадри и хэхакІуэ штабым и унафэщІу лэжьа Гелбахиани Валерий дыгъуасэ МВД-м нубыдащ ермэлы-куржы къэрал гъунапкъэр щыкІэпиупщІым.

2008 гъэм щІышылэм и 22-м ар судкІэ зэуапым ирагьэшІат, кьаугъэрэ къарукІэ Куржым и Конституцэ хухэтІкІэр зэхикъутэну иужь зэритамкІэ яГъэкъуаншэри. А хъыбарыр щыІэрыхьэм, Гелбахиани Валерий занщІу и хэкур ибгынат. 2008 гъэм мазаем и 4-м щыщІэдзэу ар МВД-м къеІыхьэу.

Мы гъэм Гелбахиани Куржым и унафэщІым лъэІуКІэ захуиГъэзат, и шинагъэншагъэмкІэ щэсыпІэхэр кърату, сымаджэ хьэлъэу и Хэкум къыщигъэна и анэм щІэупщІэну хуит ящІыну.

Марсым зыхуагъэхьэзыр

Марсым гъащІэ къыщалъхьэхэм папщІэ щІэныгъэлІхэм ящІэуэ щыта детектором и фІыгъэкІэ микроорганизмхэр къыщагъуэтащ. Чили щыІэ Атакамэ щыгъулъэ къумым. А микроорганизмхэр щопсэу щІы щагъым, метрищ хуэдиз и куугъыну. А бактерихэмрэ арэкІэхэмрэ дыгъэ зэм итепсэкъым, бзуэн папщІэ кислород хуэныкъуэкъым.

ЩІэныгъэлІхэм къальитэ а детекторыр Марсым микроорганизмхэр къыщыгъэтыныкмкІэ сэбэн хъурфыну. Абы минерал куэд зыхэлъ пкъыгъуэ щабэхэр щыІэщи, хуагъэфащэ а минералхэм микроорганизмхэр хэпсэухьу.

ПІалхэмэр зыгъэхьэзырар **ГъУЩІО Зарифщ.**

Федерацэм и Советым Сириемкъикіыжыну адыгэхэм я Іуэху зэрехуэ

● Хьыбар гуапэ

Адыгэ Республикэм Федераль Зэхуэсым зыхуигъэзащ Сириемкъикіыжу Хэкужым къэІэпхъэжьыну хуей адыгэхэм защІигъэкъуэну кьыхуриджэу.

АДЫГЭХЭР зэрыс Кавказ Ищхьэрэ республикэхэр мы Іуэхум зэрыхущытыр нубзыхун папщІэ, Федерацэм и Советым и Унафэщі Матвиенкэ Валентинэ КъБР-м и Парламентым и Унафэщі Чечоев Ануаррэ КъШР-м и ЩІыхьэ Зэхуэсым и Унафэщі Иванов Александррэ кьахуэзащ. ЗэІущІэм кьрихьэлІащ Федерацэм и Совет-тым и вице-спикер Умаханов Ильяс, КъБР-м, КъШР-м щыщ сенаторхэу Къэжэр Альбертрэ Дер Вячеславрэ.

«Мы Іуэхум иджыпсту Урысейр егъэпІейтей, - жиІащ Матвиенкэ Валентинэ. - Дэ кьыдгуроІуэ фи лъэпкъэгъуэхэм фигу зэращІэгъуэ, ауэ зы ныкъуэм щІыкъу кьыбгъэпэпхуэкІыжу адрейм щыбгъэтІысыжьныр Іуэху щыкІуэкъым икІи гу зылъебгъэтэн кьудей щхьэкІэ, уэхэльадэу зыгуэр хьжьпІыхь хьунукъым. Мыбы псори ди фІэщу дегупсысын хуейщ». Матвиенкэ КъБР-м, КъШР-м, АР-м я Парламентхэм я Іэтащхьэхэм чэнджэщ кьариткащ жылагъуэ зэгухьныгъэхэм зыхуагъаазэу Іуэхур нэхъ тэмэму зэфІэха зэрыхъун хэкІыпІэ кьагъэтыну.

ЖЭМЫХЪУЭ Марьяно.

Япэ сом 10.000-р

● Псапэ

Сирие Хьэрыпі Республикэм (СХЪР) щыпсэу, а къэралым щекІуэкІ зэрыхьэзэрйм хэхуа ди лъэпкъэгъуэхэм я Іуэху зыІутым куэд егъэпІейтей. Адыгэ 500-м кьабгъэдэкІыу Урысейм кьэкІуа СХЪР-м кьыкІа Лыжіыкъ зэпсэльэныгъэхэр Адыгей, Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбэрдей-Балькъэр республикэхэм я унафэщІхэм, хасэхэм драгъэкІуэкІащ, ахэр Мейкъуапэ щызэхэтэ зэхуэсыщхьэм кьыщыпсэльащ.

АДЭЖЬ хэкум къэкІуэжыну мурад зыщІа щэрджэсхэм зэрызыщІагъэкъуэн мыльку зэрыкуэйм кьыхэкІыу, Дунейпсо Адыгэ Хасэм жэрдэм кьыхилъхьащ кьэзыгъэзэжахэр дэІыгъныкмкІэ фонд кьызэрагъэпэщыну. Щытыкіэ гугъум кьихута хэхэсхэр дэзыІыгъхэм ящыщ «Адыгэ псалъэ» газетым и лэжьакІуэхэри. Абыхэм япэ сом 10.000-р фондым халъхьащ. Журналистхэм а Іуэхум адэкІи кьыпащэну я мурадщ. Гуапэт ар щапхъэ адрейхэм яхуэхьуамэ, зэрыкьытІащи, гугъуехьым хэхуа ди лъэпкъэгъуэхэм зыщІагъэкъуамэ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Урысей Федерацэм и Правительствэм и Унафэщі, УФ-м и Президенту хахьыну кьагъэхьэгъуэ Путин Владимир дыгъуасэ къытрыригъэдза и тхыгъэр теухуащ къэралым и щыналагъуэншагъэр кьызэгъэпэщыным, Іэщэкіэ зыщІэхуэзэда кьаруухэм я зэфІэкІыр кьэІэтыным нкІи ар и лъабжьуэ зэрыщыту экономикэм зегъэужьыным.**

ТХЫГЪЭМ и пэщІэдзэм гурыІуэгъуэу щызэпкърыхащ дунейм идкьыпсту щыІэ щытыкІэр, къэралхэм я экономикэхэм зэрызэужь щыкІэр, абы и лъэныкъуэхэр зыхъумэжьныгъэм телажьэ комплексым зэфІигъэкІ кьэзыхэр.

Нужьрей илъэс 20 - 25-м кьрибыдэу къэралым зэхъуэкІыныгъэ куэд щекІуэкІащ. 90 гъэхэм Урысей Федерацэм и экономикэр хуабжьу зэрехуэхам кьыхэкІыу абы кьытегушхуэхэри куэд хъуауэ щытащ. Апхуэдэ щытыкІэм кьыстригъэзэж хъунукъым, быдзу жеІэ премьерым. Урысейм и хъугъуэфІыгъуэхэм ауэ гъунэгъуэм кьеІэбэ хъуну зыми иГу кьышІигъэкІын щыІэкъым. ИкІи абыкІэ щэсыпІэр лъэпкъ щынагъэншагъэр тэмэму кьызэгъэпэщынырщ, къэралым зэфІэкІ бгъэдэлъынырщ. «Дэ зэи, сыт хуэдэ Іуэху кьэмыхъуамэ, тегушхуэгъуафІэ дызыщыІыфыну кьэзыльытэхэр зэтеІэныгъэ ди стратегие зэфІэкІыр Іэщ1ыб тщІынмкъым икІи ар зэпымыууэ дгъэбдэснущ. Зыри хэкІыпІэ димы1эжу дыкьыщына лъэхъэнэ гугъум, 90 гъэхэм - къэралыр щхьэхуиту кьызэтезыгъэнар араш», - кьыщыгъэпэсугъуащ тхыгъэм.

«Дэ къэтэтащ зэхуэсщІэ Урысейм Іэщэкіэ зэщІэхуэзэда и къарухэмрэ зыхьэмэжьныгъэм телажьэ промышленнэ комплексымрэ зэхуэсымным хуэунэтІа. Ауэ, абдеж кьыщыдмынэу, ахъшэшхэу хуэхъ дэм кьыхэкІыжьхэм я пенсэхэм хэгъэхъуэным, аэр псэупІэкІэ кьызэгъэпэщынмкІэ, нэгъуэщІ социальнэ дэІэпыкъуныгъэхэр зэтегъэуэным хуэунэтІащ. Ауэ, абдеж кьыщымынэу, ахъшэшхэу хуэхъ дэм кьыхэкІыжьхэм я пенсэхэм хэгъэхъуэным, аэр псэупІэкІэ кьызэгъэпэщынмкІэ, бзуэн папщІэ кислород хуэныкъуэкъым.

ЩІэныгъэлІхэм къальитэ а детекторыр Марсым микроорганизмхэр къыщыгъэтыныкмкІэ сэбэн хъурфыну. Абы минерал куэд зыхэлъ пкъыгъуэ щабэхэр щыІэщи, хуагъэфащэ а минералхэм микроорганизмхэр хэпсэухьу.

ПІалхэмэр зыгъэхьэзырар **ГъУЩІО Зарифщ.**

● Абы дегъэпІейтей

Шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным

шэр зэрыкуэдым, иджыпсту зэманыр зэрымытынШым теухуа зэныкъуэкъыу куэд щыІащ. Ауэ сэ шэч кьыстелъэркъым а псори кьэралым и кьарум кьызэрыдэзыхуну. Нэхъащхьэр арщІ, Іэщэкіэ зэщІэхуэзэда кьарухэр зэманым кьитгъэувкъэн езэгъыу зэтетгъэвэнэр, зыхьумжьныгъэм и Іуэхуитіу зэрыкъуэуэ дІэ зэфІэкІхэр гъэбыдыпкъыхьэ. Ауэ псори хьифІэддэзу дэ кьэралым и бюджетэр Іэщэ-фащэм и закъуэ тедгъэкІуэдэну тедухуауэ аракъым. Дэ илъэс куэдкІэ дзэмрэ флотымрэ гупльитэ ящэуэмыщІу, яхуриикъун ахъшэкІэ кьызэдмыгъэпэщу, иджыриІей Іэщэрэ Іэмэпсымэкіэ кьызэдмыгъэпэщу екІуэкІащ. А зэманкІ дыдэм адрей кьэралхэр дзэм и зэфІэкІкІэ кьэзэтыным зэпымыуэу телэжьащ, абы кьыхэкІыу Іэщэкіэ зэщІэуэ-да кьарухэм я щІыхьэщхьэ кьыттехуауэ ящІпІэ хьунущ», - дыкьышІоджэ тхыгъэм.

Путин Владимир Іупщу кьетІэлъытагъуэ зэманр гъунэгъум кьэрибыдэу Іэщэкіэ зэщІэуэзэда кьарухэм яГъуэтын хуей тепІъэр. Ауэ абы папщІэ зэмыпльыуэ гупльитэ яхуэщІын хуейщ ди шынагъэншагъэр кьызэзыгъэпэщын щыкъуэкІ - арэм, флотым, авиацэм кьэлъыкъуэ щызэщІэхэм. Иджыпсту Урысей Федерацэм и Правительствэм программэ ин егъэзащІэ дзэм хэтхэм я псэукІэр егъэфІэкІуэным, аэр фэтэркІэ кьызэгъэпэщыным, нэгъуэщІ социальнэ дэІэпыкъуныгъэхэр зэтегъэуэным хуэунэтІащ. Ауэ, абдеж кьыщымынэу, ахъшэшхэу хуэхъ дэм кьыхэкІыжьхэм я пенсэхэм хэгъэхъуэным, аэр псэупІэкІэ кьызэгъэпэщынмкІэ, бзуэн папщІэ кислород хуэныкъуэкъым.

Дызызэхэгъэ илъэсищым кьэралым Іэщэкіэ зэщІэуэзда и къарухэмрэ зыхьумжьныгъэм телажьэ промышленнэ комплексымрэ зэгъэужьыным хуэунэтІа. Зыхьумжьныгъэм и Іуэхуитіу ямыІэу пыщІауэ заужьынущ ІэнатІэ куэдым: металлургием, машинэ зыщІ Іэнатіэм, химие, радиоэлектроникэ промышленностым, хьыбарзехьэ технологиехэмрэ телекоммуникацэхэмрэ. А предприятэхэм технологие щІэхэр, зыхуеину хэкІыпІэхэр яГъуэту щІадзэнущ. Апхуэдэу щІэныгъэ, конструкторгупхэм я ехьэІэныгъэхэр сэбэп яхуэхъунущ кьэралым и экономикэмкІэ ІэнатІэ псоми», - дыкьышІоджа тхыгъэм.

«Іъэщу щытын: Урысейм лъэпкъ щынагъэншагъэ иІэнкІэ щэсыпІэхэр» тхыгъэр зэрыщыту кьыстехуащ дыгъуасэ, мазаем и 20-м, кьыдэкІа «Российская газета» газетым.

ДИ ЩІЫПІЭ ЩІЫПІЭ

Щыбзыхьуэм и гупсысэщ

«Іъэщу щытын: Урысейм лъэпкъ щынагъэншагъэ иІэнкІэ щэсыпІэхэр» тхыгъэр зэрыщыту кьыстехуащ дыгъуасэ, мазаем и 20-м, кьыдэкІа «Российская газета» газетым.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм яхуэ куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм яхуэ куэду щыхокІуадэ, лъэпкъхэм псэм и беягъкІэ, Іэщ Іагъэкіэ, щІэныгъэкІэ къагъэщІа фІыгъуэхэр щызэтокъуэтэ, - жиІащ абы.

Щыбзыхьуэм и гупсысэм пэджэжьырт щІэпхъаджащІэхэм зэгъэзыхьэщ Тегъран щыІэ **ГъэІунэхуп1э реакторым и ядернэ гъэсыныпхъэр хъэбІагъэ мазэхэм яхъуэжыну.**

Ираным атом къарумкІэ и Іуэхущапіэм и унафэщІ Аббаси Ферейдунэ зэрыжиІамкІэ, а реакторым нобэкІэ къыщагъэбатэ атом гъэсыныпхъэм и пкъыгъуэу 20-м щІигъу. Абы я ураниР зэрытрауухауэ, процент 20-м нэс къагъэбэта зэрыхъуу, реакторыр пкъыгъущІэкІэ яуэздыну аращ.

Мазаем и 15-м Ираным и телевидензэм къитащ ешм и къарукІэ урани

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Хъуапсэмрэ щIэныгъэмрэщ хуитныгъэр къыззэтар.

Композитор Хьэлупэ Джэбрэ1ил. 2012 гъэ

ЦIыхубэм макъамэ жылэ къыIехри, ар налкъутналмэсу иретыж

Урысей Федерацэм гъуаз-джаужмкIэ щIыкъ зиIэ и лэжьакIуэ, Къэбэрдей-Балъкъэр, Адыгэ республикэхэм я цIыхубэ артист, УФ-м и Композиторхэм я зэгухьанымкIэм Шостаковиче и цIэр зэримыIут саугъэтым и лауреат, КъБР-м и Къэрал саугъэтхэр зыхуагъэфэщаг Хьэлупэ Джэбрэ1ил Къэбэрдей-Балъкъэрым макъамэ гъэзджэм зыщIэныгъэужьыкъэхэм ящыщу нэхъ зэфIэкIыгъ зиIэщ.

КъБР-м Иджыпей тхыдэм и документацIэмкIэ и центрым и лэжьакIуэхэм 2002 гъэм ди насып къихьат музыкэм и мызакъуэу, литературэм, сурэт щIыным, лъэпкъэхэм я тхыдэм, Iуэрыуатэм ехьэлIауэ щIэныгъэшхуэ зыбгъэдэлъ Хьэлупэ Джэбрэ1ил дыIуIэну, депсэлъэну. Абы щыгъуэ дэ дгъэхьэзырырт Хьэлупэм и фонд 2001 гъэм кьыззэгъэпэщам и пшьхъ композиторым и ныбжьыр илъэс 60 щрикъум ирихьэлIэу едгъэкIуэкIыну. Ар нэIуасэ тхуэхъуащ зэрыдмыцIыкуу лъэныкъуэ кудкIэ. Джэбрэ1ил композитор къудейкъым, кьыдыхэкIа лъэпкъым и бзэмрэ щэнхабзэмрэ куууэ хэзэщIыкI усакIуэщ, сурэтыщIщ, философ-лантевистщ.

Зи гугъу сщIы фондым хэлъщ 1959 гъэм щрыщIэдзауэ 2004 гъэ хьуху кьыззэщIэзыубдэхьэпшыпну 111-рэ. Ахэр кьупкьыкIу щиущIакIэрэ щыпэжьхьэхэмрэ кьззыгъэльагъуэ дэфтэрэхэр и тепъщIапIэу Нартан кьуажэм и тхыдам триууэ очерк-къэухэ тэныгъэр. Гулъытэ хэха хуумыщIыкIэ Iэмал иIэкъым и усэхэмрэ абыхэм ехьэлIа суратэхмрэ. Абыхэм щыщщ и Iэ Локьан, и адэщхуэ ГащIэ Бэчмырзэ, и ныбжьыгъу гъыгъэхузу Нало Заур, Клюзнер Борис, Темырыкан Борис, Тут Заур, Хъурей Феликс сымэ, нэгъэущIэхэм яхуитха усэхэр. Фондым кьыщыбгъуэтынущ Хьэлупэ Джэбрэ1ил и творчеклэ биографиемрэ и лэжьыгъэхэм я цIэхэмрэ...

ФIэщщIыгъуейщ Джэбрэ1ил илъэс 70 ирикъуу: ар щIэлафэщ, нэхъыщхьэрэщи, гукъыдэж иIэщ. Джэбрэ1ил зыцIыхухэм жаIэ: «УзыIэпэзышэ кварау гуэр хэльщ абы». Езыр пагагъ хэмыльту цIыху кьыззэрыгъэкIыу гуапэми, а «кьыззэрыгъэкIым» щIэгъэпщкIуащ гупсысэ куу, акъыпI жан, щIэныгъэшхэу.

Музыкэм хэзыщIыкIэхэм яцIыкIу икIи фIыуэ яIыгъу Хьэлупэ Джэбрэ1ил ятххэр. Абы и гуащIэмкIэ цIыхухэр дахагъэм и дуненм хешэ. Совет композитор щIэрыIуэ Баласанян Сергей ятхащ Хьэлупэм щхьэкIэ: «Сыт а композиторым уэррызыIэпишэр? Пьэпкъ уэррдым хуиIэ лъагъуныгъэмкIэ, абы и щIэжьыуэ тепъыджэхэм зэрахуэсакъымкIэ, езым ар зэрызыхищIэмкIэ, и пьэпкъ щэнхабзэм егъэлеяуэ фIыуэ зэрыщыгъуаззэмкIэ...»

Псэ хьабзэу, и гур цIыхухэм яхуэзыхуахъуэ зэрыщыгъыр кьыщежьар и сабиигъуэ гугъур (имыIэхъуэ къэплъытэ хьуунур) арагъэнщ. Е а гугъуехьыр армырауэ пIэрэ Джэбрэ1ил зыпсыхьар? Ерыщу зыхуейм зэрыхущIэкъуар, кьызыхуигъэщIар ищIэжу есым и гъэпсыгъуэ фIыуэ ильагъуу, цIыху пэжу, гу хьэлэл иIэу дунейм зэрыстетыр...

И адэ Къубатий зауэм щыдэкI махуэм, 1942 гъэм мазаем и 20-м, къальхуащ Джэбрэ1ил. Къэзэрымыгъэзэжьнур ищIами реййуз: «Сэ къэспсэуну сызыхуимысыса илъэхэр Тхьэм абы кьригъэгъащIэ», - жиIат Къубатий.

Джэбрэ1ил и адыгэзбзэмрэ и псэм и и улитэмрэ кьыдыгъэзыбгъэзащIэ и анэ Локьанщ, цIыхубэ усакIуэ цIэрыIуэ ПащIэ Бэчмырзэ и пхъурщ. Абы щIалэ цIыкIуи и гум кьыщIэщIауэщIафащ, пьэпкъ Iуэзэджэм ехьэлIа лъагъуныгъэр. Локьан фIы дыдэу ешэрт адыгэ пшынэм, дахэу уэрэд жиIэрт. Джэбрэ1ил и сабиигъуэм кьыщыщIэдзауэ Локьан кьаIуэзэу зэхихащ и адашхуэм и уэрэдхэр, хьыбарыжьхэр, таурыхъхэр, аращ, щэн хэмылъу, Iуэрыуатэм пасэу дезыгъэхьэхар.

Калькан Илиев и «Принцесса цирка» опереттэм хэт Мистер Икс и ариер радиокIэ зэхиха иужь, Хьэлупэм кьыгурыIуащ макъамэм кьыззрыкуичIыгъэщIар. Ар зыгъэззащIа Отс Георг и макъам нэгъэущI дуней кьыхуэзIуихат.

1959 гъэм ар щIэтIысхащ Нэлшык дэт музыкэ училищэм и дирижер-хор къудамэм. Ещанэ курсым щеджэу абы уэрэд ятхын щIидзащ. 1962 гъэм дунейм кьытехащ «Си гъатхэ» и ятIэ уэрэдкIэр, усакIуэ Тхьэгъэзит Зубер и псалъэхэр зыщIэлъар. Ар занщIэу цIэрыIуэ хъуат. Училищэм щIэсыжу Джэбрэ1ил ихтащ уэрэдпищым щIигъу, ахэр цIыхухэм ятхъэтащ, радиокIэ къату, концертхэм щыжаIэу хуежащ.

Музыкэм адэкIи хуеджэну мурад ищIри, Джэбрэ1ил 1964 гъэм щIэтIысхьащ Сараджишвили Вано и цIэр зэритхьу Тбилиси дэт консерваторэм. Абы и насып кьихьащ профессор Шаверзашвили А. В. и класым щеджэну. Абы и гъэсэныгъэ ихильхьэрт щIэныгъэ гъэсэныгъи. Ещанэ илъэсым Хьэлупэм и Iадакъэм щыщIакIащ и ятIэ тхыгъэшхэр - скрипкэмрэ фортепианомрэ щхьэкIэ ихта сонатэ №1-р. 1966 гъэм мэлыжьыхьым и 13-м ар кьитащ Тбилиси телевиденэм.

Хьэлупэм и ятэ симфониер (диплом лэжьыгъэр) Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал филармониемрэ и симфоние оркестремрэ щIерыбгъэ Къэрал жинконцерт гъэпсыгъуэпIэм щрегъэкIуэкI, Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал филармониемрэ и симфоние оркестрыр (и дирижерыр Тёмырыкан Борисщ) и гъусэу. Республикэм и щколхэмрэ сабий садхэмрэ я гуапэу ирагъэблагъэ хьэщIэ лъапIэщ, щIэх-щIэхыгъэ яджакIуэхэм яIуощIэ, йопсалъэ.

Мурад кущэ иIэщ Джэбрэ1ил, кьытщIэхъуэ щIэбгъэр зыщIэлъыпIэ хуэйм фIыуэ хещIыкI, яжриIэн и куэдыкIейщи, и зэфIэкIыр мыкIуэщIу, и лэжьыгъэм гукъыдэж хуиIэу кэуэдэ гъэ ди гуапэщ.

АЩХЪУЭТ Раисэ,
КъБР-м и Архив Iуэхущ1апIэм и УЩДНИИ-м и унафэщI.

ХЬЭIУПЭ Джэбрэ1ил: «Сэ сропагэ сызэрыадыгэм, ауэ зыми сепэгэкIыркъым

- Джэбрэ1ил, къытедгъэззэжурэ жыIэр зэрыщIи, уэ уэгуащIэ совет лъэхъэнэм кьорыубыдау ди нэгъабзэм зезыгъэужьахэм, Гъабдэмрэ зауэм-рэ, кьулеисызыгъэм щIапIыкIахэм ар-хуэдэ щIэныгъэрэ зэфIэкIрэ дэнэ кьаратхат, жыIоIэ зэи. «Мысль-дитя чужды жызыIа Шиллер пэж дыдэм телъэбауэ пIэрэ?

- Мэжаэ1а цIыхум шхыным и Iэфыр ещIэр. Мыжжэлам ар нгъащIэщ и кьэгурыIуэнукъым. Сэ си ныбжьэгъу зауэм хальхуахэм хуэнщIей дгъуэтым ди Iусу, шыпсыранэр зыхэсъэзар ди хьэнтхъупсу дыкъэхъуащ. Си ныбжьэ кьорыубыдахэр пасэу балигъэ ищIащ гугъуехэм. Ильэситху сыщыхьум, «сом эжалI» жысIэ эзэрмыкьнурэ сщIэрт. ГъащIэм урехулIэр абы.

Советхэм я тетыгъуэм цIыхум джежIэ нэхъыщхьэу ябжу щытар щIэныгъэщ. ЩIэныгъэ зимыIэм и Iуэхур Iэнкунщ. ЩIэныгъэ зиIэ цIыхур щIэныгъэншэм епшалъэхуунукъым. Шэмахьунуор? Я дунейм-хэр зэзэщIэгъуэщIэр.

«Многие мои стихи произошли от тоски», - жиIащ Пушкин. Ар сэ фIыуэ кьызгурыIуэр. Зэш гуэр кьыштоуэ: е хьэ зэрапIытIара, е лъаIуэу уэрамым тет фызыжьра, е зи нэм имылъагъуу башIэ Iэбэрабэу уэрамым тетра, е мы уэсыр щытIкIужра? СщIэркьым сэ зэшIу кьыхьэхьмыкIэ хьунур, ауэ ар зыхэзымыщIэ цIыхум «творчество» жыхуэтIэм и купщIэр кьыщIэнукъым. Тютчевыр щышинэу щытащ зэгуупсыгъэ тхьылъымпIэм тритхэну. Уи гупсысэр тхьылъымпIэм тритхэну ущыхуежьэкIэ, и кIапIэлъапэр пфIэкIуэдуэр гупсысэр щыпIэщIэкI кьохьу.

- Е бгъащIэуэр гупсысэм и купщIэр пфIокIуэр.

- Пэжщ. «СакьыгурыIуэнкъым», жыпIэу уесэбауэрэ, цIым и кIуапIэмкIэ уеуэурэ уи гупсысэр щыкIуэ кьохьу. Умышынэу уи гупсысэр кьыпхъуIуатэмэ, уи насыпщ. Псэ зыхэмыт гупсысэмрэ, псэ зыщIэмыт псальэмрэ зэи кьагъэщIыныкым «творчество» жыхуэтIэр, ар музыкэу, сурэт щIынрэ-э, усэу щретI.

- Джэбрэ1ил, уи ныбжьыкIэ кьорыубыдахэми тIэкIу нэхъыжьхэми кьагъэщIа фIыгъэр лъэпкъым гъэтIылъыгъэ хуэхъуащ. ЩIэныгъэлI, артист, усакIуэ, тхакIуэ, сурэтыщI жыIэмэ зи щIэр жыжьэ Iуахэм я фIыкъэм щхьэ кьаХэмыкIарэ я адэхэм я Iуэхум пызыщэн?

- КъызэрыщIэздзар пщIэкрэ? Щыхум и ныбэм щизым дежи зыми егупсысыркъым. Къудрэ кэхъурэкым адэ-анэм я Iуэхум быным ехъуIэныгъэшхуэ яIэу щыпащэф. Ау сызэрыкIэгъэжакIуэм нэхъ тезгъащIэу жысIэмэ, насыплышхуэу кьызхихыгъэ си гъэсэн Хьэбэрдокъуэ Мурат жыжьэ нэсыфым композитор кьызэрысэкIар. Ар иджыкIэ аспирантурэм щIэсщ. Ауэ шэч кьыстесхьэрыкьым а IэщIагъэ хуэхъуамкIэ лъэпкъыр зыгъэгушхуэн цIыху абы кьызэрыщIэлнум.

- Джэбрэ1ил, и Iейри дэнэ тхьын, ауэ Совет властым щIэныгъэм гульытэшхуэ хуищIу зэрыщытым и фIыщIэ зыгъуэпхъэу къыщIэкIынщ уэ уи ныбжьым кьорыубыдахэми нэхъыжьхэми яхуэзэфIакIам.

Ди ныбжьыр цIыху зыщIар (ар зыгуэр хьуххэнумэ) гугъуехьым и закъуэкъым. ЩIэныгъэм хуащIа гульытэм и фIыщIэщ Щоджэнцыкиу Алий, КIыщокьуэ Алим, КIуащ БетIал, Нало Заур, Тхьэгъэзит Зубер сымэ (псоми я щIэр кьытхуебжэкIынкъым) ильэс хуэдэ ящIэзэхуакуу кьызэщIэрыуэрэ ди литературэр зэрызэрыгъэуцуар. Ахэр гульэмыщ уимыдыну щэхъу-щхъу щIэтхьэжьыкIэ ахъуэдгъэзэщ литературэрэ. Ари Iэджэу зэрыльэIэу, зым и пIэм нэгъуэщIыр кьиубэгъу кIуэн хуейщ. Зи гугъу тщIахэм ятхауэ хьуар бэлыхьу пхужьIэнукъым. Бетховени мыбэлыхь куэд иIэщ, нэхъыщхьэр абыхэм Беттокьуэ Хьэбас, Гъубжокьуэ Лиуан, Ацкьан Руслан хуэдэхэр кьаэрыкIэлъыдыкIарщ.

- Творчествэм епха куэдым «э политикэм дыпэжьжьэщ» жаIэн яфIэфIщ. Ауэ уэ иджыпсту зи гугъу пщIыр политикэщ. Къэралым щIэныгъэм, щэнхабзэм, бзэм зауэдыным хуищI гульытэм ельытащ лъэпкъ псом и гъащIэр. Апхуэдэу щыщыткIэ, «политикэр Iуэхуущ», ар политикхэм я закъуэ дзыхьяхуэщIыну» жызыIам акъылэгъу дыдэхъун хуейуэ кьыщIэкIынщ.

- ГъащIэр Iэфщ икIи кIэщIщ. Зыри пхуэмыщIэмэ гъуэгуэ телъ мывэр тех я зы жыг хэсэ, жиIащ адыгэм. 1954 гъэм Даллес Аллен жиIэтащ «зауэм и фэбжьыр ящыгъупщэжьыщ, дэ дызытелэжьэн, хуейр нэгъуэщI». АдэкIэ абы кьеребжэкI СССР-м зимыужьын, зэкьуэфубгъуэ пашIэ щIэн хуейхэр. Iуэпэу зи гугъу ищIыр щIалэгъуалэр зэблэшынращ, ныбжьыкIэ дзэ дызытелэжьэн, хуейр нэгъуэщI «зауэм и фэбжьыр ящыгъупщэжьыщ, дэ дызытелэжьэн, хуейр нэгъуэщI». АдэкIэ абы кьеребжэкI СССР-м зимыужьын, зэкьуэфубгъуэ пашIэ щIэн хуейхэр. Iуэпэу зи гугъу ищIыр щIалэгъуалэр зэблэшынращ. «Ахэр диныи теухуауэ зэдгъэзэун зэи хуейщ, кьэралиI, дзэи, нэмы-щIыныкъым. Абы кьигъэщI дахагъэм ущыщIэдэIукIэ, уи псэр мэщIрашIэ.

ЕрнасыпифIэщ Джэбрэ1ил и лъэхъэнэгъэу кьэзгъэщIым.

ЭЗКIУИЙ Хьэмид,
КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI.

Гурыфl-гугъэ

ФЕЙДЭНШЭУ фIы щыIэрамыкьхэж, хабзэмрэ фIэщIхьуныгъэмрэ я Iуэдаж. Ар щIэныгъэм Iулыдж щамыIэж дунейм Хьэлупэ Джэбрэ1ил хуэдэ щыпсэуамэ - гурыфIы-гугъэр кIуэщIыкъым. Абы кьигъэщI дахагъэм ущыщIэдэIукIэ, уи псэр мэщIрашIэ.

ЕрнасыпифIэщ Джэбрэ1ил и лъэхъэнэгъэу кьэзгъэщIым.

Ар дунейм кьыщIытехьар

Бзум кьыщIилъэтыхьыр дэ зэрыгъэуцэсэн щхьэкIэжьхэм, жьыр кьыщIепщэри сабэ кьрихьэкIын къудейкъым - мы дунейм тет псори зыгуэрым зыхьыкуэ ящI. Сыт щIыхур кьызэхуигъэщIыр? ПыухыкIыуэ абы жэуап пхуэтынукъым. Кьэнэжьыр кьызэхуигъэщIар гурэ псэкIэ зыхэпщIэнырщ.

ХЬэIУПЭ Джэбрэ1ил композиторщ, усакIуэщ, гупсысакIуэщ, сурэтыщIщ, егъэджакIуэщ. А псом кьинэмыщIауэ, ар щIыху телъыджэщ, ныбжьэгъуфIщ. Ар симыIамэ, псэкIэ сызыдэхъун щIыху сыхуэныкъэнт.

ПсэкIэ кьулейсыным, лей зэзыхьэм, щIыхуми гъащIэми хэпыныкIэ хьуну мыкъэмыщIагъэм, ар зигу темыхуэ ХьэIупэ Джэбрэ1ил и ныбжьэгъуэр псэкIэ кьабзэ, кьулей ещI, я зэфIэкIым хегъахъуэ, я гупсысэм зрегъэуэн.

Джэбрэ1ил зригъэсащ пэжыр - дахагъэм пэжыр хильагъуэу. Апхуэдэ дуней кхъхьэхуKIэм зэзэмызэхэщ узэрыхуэзэр, талант нэс иIэр зэрымащIэм хуэдэ кьабзэу. Шэч кьытесхьэркъым дахагъэм, Iущыгъэм, талантым я Тхьэр ХьэIупэ Джэбрэ1ил кьызэрыщIэщытым.

Нэфрэм зыжиIащ ныбжьыкIэхэм и дахагъэр, дэгуми зэхихьныкъым макъамэр. Ауэ цIыхур Iэпкълъэпкъ кьудейкIэ зэрыныкъуэдыкъуэр? Шынагъуэр гумрэ псэмрэ дэгумэщ, нэфмэщ.

Ди ныбжьыр мы дунейм кьыщIытехьар ди псэр дунейм и дахагъэм, макъамэ телъыджэм, нэхугъэм, цIыхуфIэ зэтепщIыпщIыкIэхэм, лъагъуныгъэмрэ псэкIыхуугъэшцIыр.

ЦIыхум и псэр гъунапкъэ гуэрым ириубыдэжмэ, нэгъэущIхэм ебзауэу, еныкъуэкъуу щIедзэри кьыхагъащIэ. Си ныбжьэгъуэм сохъуэхъу IэпкълъэпкъкIэ узынышэну, и псэр хуитыну, насыпрэ дэрэжэгъуэрэ иIэну.

БГЪЭЖЬНОКIУЭ Заурбэч,
КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI.

Джэбрэ1ил и шыпхъухэу Марусэрэ Нинэрэ я кум дэсыр я ныбжьыщ. Нартан къуажэ. 1980 гъэ

Джэбрэ1ил кьыбгъурытщ ар езыгъэжа Шаверзашвили Александрэ абы ипхъу Маринэрэ, гъуэгуджэ щIэныгъэмкIэ доктор Лихачевэ Иринэ сымэ. Тбилиси къалэ, 1978 гъэ

Уи уэрэдхэм лэжьыгъэм сытрагъэзгушхуэ

Гъуэгуджэм и лIэужыгъуэ куэдым, псом хуэмыдэу макъамэм, ущIэ талант ящым ирогуфIы, Джэбрэ1ил, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цIыхухэр, уи ныбжьыкIэхэр. Уэ зыкъомкIэм хуэнщIа хэлъхьэныгъэ ящыр дыщынскIэ тхуэу тхыдэм кьыхэнэнущ.

ЕЗЫМ и гуащIэм и мызакъуэу, нэгъэущIхэм еIри кьызэщIэуэу закъуэтIа-кьуэхэм ящыщщ Джэбрэ1ил. Абы зэи гульытэншэу кьиГьанэрыкIым творческэ лэжьакIуэхэр, зэIуIэу, гъэлъэгъуэныгъэу здэмыкIуэ къэтэгъэтIыгъуейщ.

ХьэIупэр композитор къудейкъым, усэ гъуэзэджэр зыгъэ усакIуэщ, фIы дыдэу сурэт ещI, егъэджакIуэ гъэшIэгъэнщ. Сыт хуэдэ зэхуэсми и псэщ Джэбрэ1ил, жыIанкIэ ущыуэнукъым. Абы Iурылъ адыгэбзэ дахэмрэ акъыл зыхэль гупсысэмрэ зыIэпашэри, яфIэфIу абы йопсэльыльIэ нэхъыжьи нэхъыщIи. ПщIэ кьыхуащIу республикэм щкIуэжI Iуэхущхэм жыджэру хэтщ ХьэIупэр, и Iуэху еплъыкIэр кьеХьэкI-нехьэкI хэмылъу кьиIуатэу.

Испаниемэ сэ сыщодалъэ уи дискым, Джэбрэ1ил! А уэрэдхэм хэкуэкIыр нэхъ гъэнэгу кьыкъуащI, лъэпкъ гупсысэ зыщIэлъ лэжьыгъэхэр сщIынымкIи кьыздоIэпыкъу.

КIЫЩ Мухьэдин,
Испание, Кадиз къалэ

Ер дунейм кьыщIытехьар

Бзум кьыщIилъэтыхьыр дэ зэрыгъэуцэсэн щхьэкIэжьхэм, жьыр кьыщIепщэри сабэ кьрихьэкIын къудейкъым - мы дунейм тет псори зыгуэрым зыхьыкуэ ящI. Сыт щIыхур кьызэхуигъэщIыр? ПыухыкIыуэ абы жэуап пхуэтынукъым. Кьэнэжьыр кьызэхуигъэщIар гурэ псэкIэ зыхэпщIэнырщ.

ХьэIупэ Джэбрэ1ил композиторщ, усакIуэщ, гупсысакIуэщ, сурэтыщIщ, егъэджакIуэщ. А псом кьинэмыщIауэ, ар щIыху телъыджэщ, ныбжьэгъуфIщ. Ар симыIамэ, псэкIэ сызыдэхъун щIыху сыхуэныкъэнт.

ПсэкIэ кьулейсыным, лей зэзыхьэм, щIыхуми гъащIэми хэпыныкIэ хьуну мыкъэмыщIагъэм, ар зигу темыхуэ ХьэIупэ Джэбрэ1ил и ныбжьэгъуэр псэкIэ кьабзэ, кьулей ещI, я зэфIэкIым хегъахъуэ, я гупсысэм зрегъэуэн.

Джэбрэ1ил зригъэсащ пэжыр - дахагъэм пэжыр хильагъуэу. Апхуэдэ дуней кхъхьэхуKIэм зэзэмызэхэщ узэрыхуэзэр, талант нэс иIэр зэрымащIэм хуэдэ кьабзэу. Шэч кьытесхьэркъым дахагъэм, Iущыгъэм, талантым я Тхьэр ХьэIупэ Джэбрэ1ил кьызэрыщIэщытым.

Нэфрэм зыжиIащ ныбжьыкIэхэм и дахагъэр, дэгуми зэхихьныкъым макъамэр. Ауэ цIыхур Iэпкълъэпкъ кьудейкIэ зэрыныкъуэдыкъуэр? Шынагъуэр гумрэ псэмрэ дэгумэщ, нэфмэщ.

Ди ныбжьыр мы дунейм кьыщIытехьар ди псэр дунейм и дахагъэм, макъамэ телъыджэм, нэхугъэм, цIыхуфIэ зэтепщIыпщIыкIэхэм, лъагъуныгъэмрэ псэкIыхуугъэшцIыр.

ЦIыхум и псэр гъунапкъэ гуэрым ириубыдэжмэ, нэгъэущIхэм ебзауэу, еныкъуэкъуу щIедзэри кьыхагъащIэ. Си ныбжьэгъуэм сохъуэхъу IэпкълъэпкъкIэ узынышэну, и псэр хуитыну, насыпрэ дэрэжэгъуэрэ иIэну.

БГЪЭЖЬНОКIУЭ Заурбэч,
КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI.

Епсэльар ШИРДИЙ Маринэщ.

Си гъащIэр схьащ лъэпкъым щхьэкIэ сыхъуапсэу 70

Къару къозыт гупсысэ

Ар япэу щысльэгъуам, си ныбжьыр илъэс пщыкIуцым итт. ГъэгъущIэу зы сом къызэтри, сэ Надышк сыкъэкIуат, си япэ усхэр зыми пэзмыщI усакIуэ Тхьэгъэзит Зубер езгъэльагъуи си гугъэу.

ЗУБЕР я зэманым щылажьэу щыта «Гуащхьэмахуэ» журналым и хэщIапIэр къзэгъэуэтыу зыкьомрэ сыкIэрэхуащ, кьалэр щIагъащIэу сцIыхуртэкымк. УсакIуэ и суртэри газетым къыхэзгъажаУ сЫгьт, слъагьум къэсцIыхун хуэдэу. Зубер сыщщIэупщIэм, «и ныбжьгъу къыщIыхьати игъэкIуэтэжьыну щIэкIа кьудейщ, сыту фызэхуэмызэрэ», - къыжаIащ и лэжьэгъухэм. Сытепыlэнпэти, сызыльхьуэм сыпежьэу, сыкъыщIэкIащ. Зубер бжэIуупэм и деж езыгращ, щIалъагъуагъуафIэ уэрэмыгупсальэу. Япэмыжьжьэу сыуваУэ сыщытти, гукъэкI зыщIа усакIуэр къызэупщIащ, «сэра узылъхьыжьуэр?» - жиIэри. «Уэрат» щыжьсIэм, сызэбгъэдишащ, яжьэр, къызэрыпымыхур гъэщIэгъуэну, кIыхьу зыпыль тутын ныкъуэфыр адерей Iэм иритри, си Iэр къикъузащ, итIанэ сызэригъэцIыхуащ, сэри, сыуКIытапэурэ, сыкъыщIэкIуар жеIащ. «Уи усэхэми деплъынкъэ, ауэ яп щыкIэ мы си ныбжьэгъур зэгъэщIыхуу, мыр композитор ХьэIупэ Джэбрэйилщ», - жиIащ Зубер. Сэ абы и щIэ зэхэсхат, а зэманым дунейм къытехьа «Си гъатхэ» и уэрэдри сигъэлеяуэ сигу ирихат. Джэбрэйил щIыIэ-щIыIэу къызэпльаУэ къысщыхуащ, псом хуэмыдэу, щымэхьашэ щIыкIэу, ар кьеплъащ а махуэм щIыдэслъхьар сымыщIэ пионер галстукым, ауэ сэлам къызихащ. Си нэгу къыщIэнащ абы кьыIуигъэпса дэзэхужьбзэхэр. Абдеж зыхэсщIар сигу илъащ, Джэбрэйил дэрэ гъащIэм дызэхуишэу ар зэрыщIыхуу гуапэр, зэрыщIыхуу пэжыр къэсцIэху. А зэманыр къэсынум иджыри илъэс зыбгъущI иЗэт…

Джэбрэйил дэрэ нэхъ гъунэгъуу дызэрызыгъэщIыхуар Гут Заурщ. Ди гупсысэкIэ-дунеи еплъыкIэри занщIэу зэтехуащ. Джэбрэйил сэ стхыхэм къеджэу кызыщIэкIащ, игу ирихьри иримыхьри и щхьэ течауэ, къехьэкI-нехьэкI хэмылъу, зэрыкиIэри згъэщIигъуащ. Дэ нэхьыбэу дызэсар зы я гум илъу, ди нэм кьыщIэплъэу изгъэущI кьыджаIэут. АдыгэбзэрДжэбрэйил фIы дыдэу зэрищIэм гу лъымытэнкIи Iэмал иIэтэкъым. ИужькIэ сэ къэсщIащ ар Джэбрэйил и анэ Локъан, ПащIэ Бэчмырэз и пхъум, куэдкIэ зэрифIыщIэр.

Джэбрэйил и уэрэдхэр фIыуэ зымыльагъу къэгъуэтыгъуейщ, ауэ абы усэ гъуэзэджэхэр зэритхыр зыщIэр мащIэщ. Езыр пIащIэркъым и усэхэр куэдым я пащхьэ ирилъхьэну, зэрымызэ зыкъызэкъуихыу, абыхэм ящыщ гуэрхэм и ныбжьэгъуэхэр дригъэдаIуэ фIэкIа. Апхуэдэу щIыщытым и щхьэусыгъуэр зыщIэжьыр езыращ, ауэ Джэбрэйил и усэхэр адыгэ псоми яльэIэсыным си щхьэкIэ сыщIохьуэпс, абы мыхьэнэуэ иIэнур фIыуэ кьызгуроIуэри. Апхуэдэ зэманри къэсынщ, дэнэ кIуэн…

Джэбрэйил и талантым хуэфэщэжу дунейм тетщ, абы кIрыкIыпыIэн лъэпкъ кIэриммигъапщIэу. И псэм ещхьу и макъамэри кьабзэщ.

Дэ гъащIэ кьызэдэткIуащ, ди зэхуэдэ ныбжьэгъуфIхэри ди гъусэу. Ди гъащIэм хэтащ гуфIэгъуэ махуэ куэди, ди гур хэзыгъэщIа Iэджи. ДыщигуфIэгъуэм, дызэдэгуфIащ, гуаУэ щыдиIэм, ари зэдэлгуэшащ. Аращ ныбжьэгъуэ жьыхуаIэжьыр. «Ныбжьэгъуэ нэсыр гъэщIэгъуэныщэщ: абы гуфIэгъуэр тIукIэ егъэбагъуэ, гуауэр тIу ирещIыкI», - жиIащ щIыхушхуэ гуэрым. А псалъэхэр си фIэщ зыщIахэм ящыщщ си ныбжьэгъу пэж ХьэIупэ Джэбрэйил.

Илъэс 70-р куэдщ е мащIэщ схужьIэнукъым, абы тепсэльхьыфынур апхуэдизэ къэзыгъэщIарщ, ауэ Джэбрэйил нобэ и зэфIэкIымрэ и акъыл жанагъымрэ сеплъмэ, си фIэщ мэхъу абы фIыуэ и ильагъу и адыгэ лъэпкым иджыри куэд зэрыхуилэжьыфынур. А гупсысэм сэри кьару кьызэт…

АЦКЪАН Руслан.

Санкт-Петербург щыIэу ХьэIупэ Джэбрэйил хэту зытрагъэха сурэтым итхэм ящыщу фэ фIыуэ фоцIыхуу дыщэкI Еутых Ася, режиссёр Сокъур Александр, клоун цIэрыIуэ Полуннн Александр, Сэралъп зэкъуэшхэу Альберт ррэ Робертрэ.

Темыркъан Юрэ илъэс 70 щрикъуам абы и деж щыхьэщIахэм ящыщу сурэтым щывольагъу дэрбзэр Iэзэ Сэралъп Мадинэрэ ХьэIупэ Джэбрэйилрэ.

Хьэлэмэтщ си дежкIэ: Джэбрэйил щылажьэ пэшым уэзрыщIыхьэу, абы щIэсым и дунейм ухэбакъуэм хуэдэщ. Тхьилъ, хьэшыпи гъэщIэгъуэнхэр, сурэт куэд хуабагъэ дыдэкIэ гъэнщIауэ щыбольагъу а пэшым: и анэр, и адэшхуэр, Темыркъан Юрэ, Щедрин Родион, Сокъур Александр, и ныбжьэгъу куэдым я сурэтхэр - псоми нэщэнэ нэхъыщхьэ гуэр ядыбольагъу.

СэДЖЭБРЭйИЛ зэрысцIыхурэ зэпхуэдэу куэд щIакъым, ауэ и уэрэдхэр сызэрыцIыкIурэ фIыуэ сольагъу, Тут Заур игъэзащIэу ахэм сыщедаIуэкIэ, си гур хохьуэ. Дэнэ щысщIэнт сэ тхьэм пэсщI ХьэIупэ Джэбрэйил апхуэдэу цIыху кьызэрыгуэкIыу. Абы и хьэлым удимыкъэхьинкIэ Iэмал иIэкъым. Япэу сэлам щесхам кьыщыщIэдзауэ сэ зыхэсщIащ абы и цIыхугъэр.

ДызэрыцIыхури, етIуанэ махуэм бдзэжьеящэ сызди-щащ. Кьэдубыдан щымыIэу, ауэ фIыуэ зыдгъэпсэхуауэ, дызэбгрыкIыжьи и пэ, -шеибжьэ зырыз дефэжьнщ», - жиIэри и деж дыщIыхьащ. Тетрадь Iувыщхуэр кьытриты-хьэри, кьеджэу щIидзащ:

ЯтIэ унэ, ятIэ лъэгу
Сызыщ1ап1ыкI ам -
Кьыщ1ыкIынут Iэгъэбэгу,
Псы зэкIэтьинкIам...
Щыгъуэгу гъагъэм
кIыгуугу тест,
Хьэблэр зэщIигъэсту,
А джэмакъым
си псэр кьист,
Зэм кьысхэуэрт мастэу.
Чырбыш унэ,
жьыгей лъэгу
Пэшым сыщIэкIам -
Уафэ иныр Iэгъэбэгущ!
КьэкIуэнур - блэкIащ...
КIыгуугу макъым
кьигъэнэху

Ар зэрысцIыхум срогушхуэ

Джэбрэйил усэ итхуэу зэхэсхатэкъыми, згъэщIэгъащ. Иджыри кьысхуедэжэ, жысIэм сельэIуурэ, куэдым сыщIэдэIащ. Сигу ирихьат и усэхэр, адыгэбзэ кьабзэкIэ тхат ахэр.

И кIэм деж Джэбрэйил сельэIуащ апэрей усэм зэ кьысхуедэжьжьну. Езыми имыжагъуэу кьытригъэзэжащ.

ЯтIэ унэ, ятIэ лъэгу
Сызыщ1ап1ыкI ам -
Кьыщ1ыкIынут Iэгъэбэгу,
Псы зэкIэтьинкIам...
Щыгъуэгу гъагъэм
кIыгуугу тест,
Хьэблэр зэщIигъэсту,
А джэмакъым
си псэр кьист,
Зэм кьысхэуэрт мастэу.
Чырбыш унэ,
жьыгей лъэгу
Пэшым сыщIэкIам -
Уафэ иныр Iэгъэбэгущ!
КьэкIуэнур - блэкIащ...
КIыгуугу макъым
кьигъэнэху
ЯтIэ унэр къопщI...
ПщIантIэм удз
къыдикIутэху,
Сыкъатьхуж кьысфIощI.

Кьеджэн нуха нужь, усэр итха зэрыхъуарн кьызэкIэжащ. «Мы усэм и яп сатырыр куэд щIауэ си щхьэм щыкIэрахьуэрт, зыри кьыкIэлъымыкIуэу, - жиIэрт абы. - Зы махуэ гуэрым Щоджанцыкlу Iэдэм жьы дыдэу кьыIухьэри, бдзэжьеящэ сыздишат. ПсалъитI-щыр си щхьэм ильт кIэрахьуэу. Кьамылым сыкьыхэплъу сещэрт бдзэжьей, адэ ельэныкъуэмкIэ, нэхъ спэжьжьэу, Iэдэм кьыхэтт. Мис абдеж кьэкIуащ сызыпэплъэ сатырхэр.

Усэм дэщIыгъуу сабиигъуэ кьэзыгъэзэжам сринхьэщ, Iэдэм сыбгъэдэтьадэри, хуэсIуэтащ кьысщыщIар, усэми сыкьыхуеджащ. Хьэлэмэтт абы и псалъэхэр: «Уи насыпщ у, Джэбрэйил! Уи псэр пхуохъумэ! Уэлэхъэ, дэ ар тхуэзэфIэмыкIа».

Джэбрэйил хуэдэу набдзэгубдзапIъэрэ гукъэкIышхуэ зыбгъэдэпъ цIыхурэ уигъэльыхьуэнщ. Абы псэущхьэхэр фIыуэ зэрильагъур-щэ?! СыхьэткIэ епсэпъэфынущ хьэ е джэду хуэзамэ. Езыхэми занщIэу дзыхь кьыхуащ, зыкъыщащхьуэу щIадзэ.

ИтIанэ мы зыри жьысIэну сыхуейт. Джэбрэйил хуэдэу ныбжьэгъу зыгъэпэж щыIэу си фIэщ хъуркъым. Абы сигъэщIыхуащ и ныбжьэгъуфIэр - БгъэжьнокъуэЗарубзч, Ацкъан Руслан, Црым Руслан... Абыхэм яку дэлъ къуэшыгъэмрэ гушыIэ дахэмрэ схуэуэхыркъым. Ацкъан Руслан Джэбрэйил и бдзэжьей ещэкIэм зэрыригушыIар сыт и уасэ - ар ящIэ Къэбэрдей псом. ЗымыщIэм вжьызэ.

Джэбрэйил бдзэжьей ещэн фIэфI щхьэкIэ, кьиубыдыр псым хедзэж, ба хуещIри. «Джэбрэйил, мы бдзэжьейр лейуэ хьымыдзэж, уэ ба зыхуэпщIар тIум щыгъуэми лIэнущ», - гушыIауэ щытащ Руслан. Апхуэдэ гушыIэ зику дэтхъэм я зэныбжьэгъугъэр кIыхь зэрыхъунум сэ шэч кьытесхьэркъым. Джэбрэйил нобэ илъэс блыщI хьуэ уи фIэщ щыгъуэ гугъуэ, ауэ ар пэжщи, зыщIыпIи пхуэныкъым. Дэ дохъуэхъу абы иджыри апхуэдизу узыншэу кьиГъэщIэну.

ШАЩIЭ Алик.
Москва къалэ

НапIэдэхьеигъуэм зыщIэзэльэщIихьым

Зы зэман Флобер Гюстав псалъэухам зэгущу кьригъэтIэсат: «Ныхьэ лейм икIыу зи пщIэр псэм щызэфхьэхэм, фальэмыIуСыщэ - дыщэ хьэжьигъэр Iэпэхэм кьапынэнщ».

НОБЭ зи махуэ ильым папщIэ стхэну сыщIэхъуапсэ Iэджэм сытемыгушхуэурэ, сыт щыгъуи зызогъэтыльэжI. Иджыпстуи зызыпэСыгъэм ящыщщ абы и зэхэщыкI льахэу сызэрымыхьэфыр. ИтIанэ кьызощащкIу ныпхуэгъэм блэсхьи сигу пымыкI гуэрхэр…

ЛIэщIыгъуэ льагъуэ яIуапIэхэмрэ абыхэм зэхьапсэхэк тепльэгъуэзэхэмрэ зэблэщхъуркъым, зэмынтIэIуауэ. Хьэршыжьыр зэи щхьэучъуркъуэрыкым - ар кьызэрыдэтхэм я щхэкуэр уэхьты зиIэм акъылкIэ хуэзблэмыгъэзэ псысщ. Псэхэращи - вагъуэ сахуэу а псэсым щоэзрыхьэрий. Шэч хэльхьым апхуэдэ «зэрызеюхьэр» хабзэ Iущ гуэрхэм япкъ эзритым. А хабзэхэм яIэщ укъэзыгъэуIэбжь зэпыщIэныгъэхэри. Месри, фIэщхъуныгъэм кьасфIыхьэпль щIымахуэ щыIэкъэ...

...Дантес Жорж Шарль (Геккерн бароным) иритхьэхьж кIэрахьуэм гъуэз мащIэ пихьыгуэ, Уафэр псэ зыйтхэм кьаззрыхуэупсам и Щэджащэр, Бытырбыхуы лъапэ зэщIэзыуфа уэс щатэм хоуйдурие, жьы Iубыгъуэ хуэмIу. Махуэхэу зыбжанэ-рэ - псэхэу плъыррэ. Шы Iэжьэм ибафэу трагъэзэгъа пхъэмбеижьыр, емыкIу зыпыль пIащIэгъуэжIэ, Светогорск члисэм и кхъэпсахэм ящыщ, зыщIыпIи пхуэныкъым. Дэ дохъуэхъу абы иджыри апхуэдизу узыншэу кьигъэщIэну.

ШАЩIЭ Алик.
Москва къалэ

ХЬЭIУПЭ Джэбрэйил

ЛъэIу

Мы уафэ лъащIэм гущIэгъу гуэр
ГъэпщкIуауэ щызенгуэкым,
Жэщ кIапэ си бзщ, махуэ кIуэм
Пщыщ гуэр лыгъэс пхуэгуэшым...

Пшынэбзэр шыбзэм -
льыр щIефыкI,
КIэрахьуэу щхьэр сыкьонэ.
Гукъаи сщIыркъым, псэм ефыкI
Гупсысэрщ си жэщ кьаныр.

ИтIани псысэм зызэIуех...
Тырех жэщ кIапэр хуэму.
Къудамэ гуэр кьишийм кьыпех
Мэ гуакIуэ, дунейр уэрэмы.

Мэ гуакIуэ си псэр зэмысар
Псынэпсу кьыСхуожьжьыр,
Арыххэу псысэм кьеуэсэ
Сырымэр изошэхьир...

Кьудамэ гъуа си пащхьэм ильщ,
Пыльэльу мафIэ сахуэ,
Си махуэ кIуэм жэщыбг бгъурыльщ,
Дыгъэпс зэрригъэзахуэу.

* * *

Нало Заур деж

Дэбэчи Лъэпщи Iэпщэрыуэт.
Я уадэм кьыщIэщэщ
Макьамэр щыблэгу кьызыщыуэ
Я кIыщыр - псэ хьэщIэщт.

Абы щIыхьэфыр хэт хъуфынут?
И афэр афэ хужьт.
Нартыжьхэм уафэр яIэтынут,
Санэху ефа нэужь.

Губжь хэльу уадэ кьэзыIэтым
Ищ! Iэщэр Iэщэ хъун!
Дэбэчи Лъэпщи кьащтэм Iэдэр -
ГъущI пльам техъуэхъухьжьт.

ПщIэнтIэпс я натIэмкIэ кьежэхым
Жыр плъар ирапсыхььжт.
Щэдыбжьыр пIащIэу щырашэхым,
ФламыщIыр кьэхъут щихьэж.

Дэбэчи Лъэпщи ящIа гъубжэм
Мэш губгъуэр кьыхуэзэшт.
ЩIалэткIэ нартхэм я хьуэхъубжьэр,
А гъубжэм бэр дагъэшт.

Е джатэм и дзэм Iуплъэхункlэ
Гупсэхуу Iэ дальэжт!
Дальэжти, зэми ялэжт гъуухкIи -
Гъэрыгъуэурэ иплъэжт...

IэщIагъэм кьунту гупсэхугъуэ
ЩIэ гуэр кьэбгупсысыу,
Мы дунеижьыр ещI щIэщыгъуэ,
МазэщIэ кьоунэху.

* * *

Темыркъан Борис деж

МащIэ-мащIэу, сымыпIащIэу,
Дуней Iыхьэ кьысльысар
ЗэльыIусхэу щесхьжьI гъащIэм
И курыхэу щыхэса
Хъуапсэ жьылэр кьыщикIыкIым,
Сысакьыпэу щIэскIэ псым
И кьежьапIэм, техьэ-текIыу,
Пшэху Iэрамэу щхьэщыль псэр
Тыншми гугъуми схъумэжащи,
СырогуфIэ, гуащIэр зеи!
ЖьызмыIэфым и фIыр жэщым
ПщIыхь-псынащхьэм щыдожей.

* * *

ГушыIэрилэт ГъэкIэжьей[1] хьэблэр,
Я псэр зы кьупхьэм хуэдэт кьикIам,
Мо лъыжь жьакIэхухэм ядэпльей щIэблэм
ЩIопщыр я блыпкъым ещхьт едэжкIам.

А щIопщыр сытми щIопщ
кьызэрыкIуэт!
ХуэвытпощыщIэу псалъэ псыхьат!
Ягу дыхьэ кьэхъум, щIылъэ мэракIуэ -
Я бзэм и Iыгьр щIыфэм хьихьэнт.

Пщыхьэщхьэщысым ираф кхъужьыпсыр,
Махьсымэ пальэр, гуащIэ зыщIыж
Псалъэ шэрыуэм щIиIэтэ я псэм
ГуфIэгъуэ нэпсыр дэмыгъущыжт.

Мэжалlэ цIыхум зэ еIуэтэжыр -
Гушыlэр жэщым сыт пхуещIэжьын?!

Сфlэкlуэда псоми сыдэкlуэтэжырт,
Хэт си жэщ кIыхьхэр дэзгъэщыжьын?..
Пэжщ, зэ,зэмызэ сыщыщыхьэжьым,
Куэбжэр Iузыххэр хамэу сольагъу...
Дунейм тетыжкъым згъэфIа
си хьэжьыр,
Си ныбжьэгъу псорн хъуащ зэльэпагъ.

СызэпщIыхьыжу слъагъу дунейр
Мэрэмэжьейуэ щопIэнкI си псэм,
А пщIыхьыр згъэвым - и сэтейм
Кьытенэ щхэхур кьыпхех хупсу.

Гъэмахуэ дыгъэу жьэражьэх,
Зи хабзэр - кьыр екIуэлIапIэншэ,
Сыхэгупсысэм си льэр щIех,
Зэхэсха псоми пцIырщ нэхъ пэжыр...

НэхьыфIми, уи фIыр Iей мэхъуж.
ПхужьысIэфынум и нэхъ дахэр
Кьыщежьэ гущIэм зэм щогъуж,
Кьэнэжьр натIэм тельщ лэдэхьу.

Зэгуэр уи сэплъым ирIа
Псэм кьигупсысым кIэ имыIэ...
ЖысIэнур, гъащIэ, жьызмыIа,
УифI жысIэу тIэкIу сыгъэгушыIэ.

* * *

Хь. Р. деж

Бжьыхьэку хуабэм гъэгъэжа
Жыг кьудамэ закъуэ,
Тхьэмпэ псори гъуэжь хъужащ,
Сыт узыгъэжакъуэр?

Гъатхэ кIасэ кьыплъысам,
Хуабэ пхуримыкьуу,
Бжьыхьэку хуабэ кьоIуэсам
Тепкъута гушыкър?

Щхьэж езым зэман иIэжщ,
Жыг кьудамэ закъуэ,
Сэри уэщхьу, гукъыдэж
СщIыгъат, сымысакъыу.

А Iубахьэ кьысIууам
И мэр зэресшэхьыу,
УдзгъэкI уэщхьым щыблэ уар
Кьысхуэнащ щIыфашхэу.

Хэт иджы згъэкъуэншэжьын,
Жыг кьудамэ закъуэ,
Уи мэр зэ есшэхьыжщ,
Кьапщийм сыхуэсакъыу.

Дэбэчи Лъэпщи ящIа гъубжэм
Мэш губгъуэр кьыхуэзэшт.
ЩIалэткIэ нартхэм я хьуэхъубжьэр,
А гъубжэм бэр дагъэшт.

Е джатэм и дзэм Iуплъэхункlэ
Гупсэхуу Iэ дальэжт!
Дальэжти, зэми ялэжт гъуухкIи -
Гъэрыгъуэурэ иплъэжт...

IэщIагъэм кьунту гупсэхугъуэ
ЩIэ гуэр кьэбгупсысыу,
Мы дунеижьыр ещI щIэщыгъуэ,
МазэщIэ кьоунэху.

* * *

Темыркъан Борис деж

МащIэ-мащIэу, сымыпIащIэу,
Дуней Iыхьэ кьысльысар
ЗэльыIусхэу щесхьжьI гъащIэм
И курыхэу щыхэса
Хъуапсэ жьылэр кьыщикIыкIым,
Сысакьыпэу щIэскIэ псым
И кьежьапIэм, техьэ-текIыу,
Пшэху Iэрамэу щхьэщыль псэр
Тыншми гугъуми схъумэжащи,
СырогуфIэ, гуащIэр зеи!
ЖьызмыIэфым и фIыр жэщым
ПщIыхь-псынащхьэм щыдожей.

* * *

ГушыIэрилэт ГъэкIэжьей[1] хьэблэр,
Я псэр зы кьупхьэм хуэдэт кьикIам,
Мо лъыжь жьакIэхухэм ядэпльей щIэблэм
ЩIопщыр я блыпкъым ещхьт едэжкIам.

А щIопщыр сытми щIопщ
кьызэрыкIуэт!
ХуэвытпощыщIэу псалъэ псыхьат!
Ягу дыхьэ кьэхъум, щIылъэ мэракIуэ -
Я бзэм и Iыгьр щIыфэм хьихьэнт.

Пщыхьэщхьэщысым ираф кхъужьыпсыр,
Махьсымэ пальэр, гуащIэ зыщIыж
Псалъэ щэрыуэм щIиIэтэ я псэм
ГуфIэгъуэ нэпсыр дэмыгъущыжт.

Мэжалlэ цIыхум зэ еIуэтэжыр -
Гушыlэр жэщым сыт пхуещIэжьын?!

Ди гъащIэм и щIэм сынэсакьым.

Си ныбжьэгъу псорн хъуащ зэльэпагъ.

СызэпщIыхьыжу слъагъу дунейр
Мэрэмэжьейуэ щопIэнкI си псэм,
А пщIыхьыр згъэвым - и сэтейм
Кьытенэ щхэхур кьыпхех хупсу.

Гъэмахуэ дыгъэу жьэражьэх,
Зи хабзэр - кьыр екIуэлIапIэншэ,
Сыхэгупсысэм си льэр щIех,
Зэхэсха псоми пцIырщ нэхъ пэжыр...

НэхьыфIми, уи фIыр Iей мэхъуж.
ПхужьысIэфынум и нэхъ дахэр
Кьыщежьэ гущIэм зэм щогъуж,
Кьэнэжьр натIэм тельщ лэдэхьу.

Зэгуэр уи сэплъым ирIа
Псэм кьигупсысым кIэ имыIэ...
ЖысIэнур, гъащIэ, жьызмыIа,
УифI жысIэу тIэкIу сыгъэгушыIэ.

* * *

Хь. Р. деж

Бжьыхьэку хуабэм гъэгъэжа
Жыг кьудамэ закъуэ,
Тхьэмпэ псори гъуэжь хъужащ,
Сыт узыгъэжакъуэр?

Гъатхэ кIасэ кьыплъысам,
Хуабэ пхуримыкьуу,
Бжьыхьэку хуабэ кьоIуэсам
Тепкъута гушыкър?

Щхьэж езым зэман иIэжщ,
Жыг кьудамэ закъуэ,
Сэри уэщхьу, гукъыдэж
СщIыгъат, сымысакъыу.

А Iубахьэ кьысIууам
И мэр зэресшэхьыу,
УдзгъэкI уэщхьым щыблэ уар
Кьысхуэнащ щIыфашхэу.

Хэт иджы згъэкъуэншэжьын,
Жыг кьудамэ закъуэ,
Уи мэр зэ есшэхьыжщ,
Кьапщийм сыхуэсакъыу.

[1] *Нартан кьуажэкIэм зэреджэр ГъукIэжьейщ.*

Си еджапІэ - си къежьапІэ

Мазаем и 21-р Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэщ

НапІэм нэр зэрихъуэжи хуэдэу, сыт хуэдэ лъэпкъми дапщэщи ихъумэн хуэфащ и анэдэлъхубзэр. Нобэ дуней псом щагъэлъапІэ махуэшхуэр и дамыгъэщ а лъэпкъ фIыгъуэм хуэсакъыи, зегъэужьыи, пщIэшхуэ хуэщIыи зэрыхуэфIи.

ДУНЕЙМ и къэхъугъэ нэхъыщхьэ дыдэщ бзэр. Щы хьурейм лъэпкъыу тетым я тхыдэр, зэрахь хабзэхэр, адрейхэм кьаэзэрыщхьэщIыкI я лъэпкъ нэмысыкъэр, гупсысэкIэмрэ псэукIэмрэ къоэшIагъэу щыIэр абыхэм я анэдэлъхубзэщ. Ар бзэ къудейкыым, атIэ лъэпкъым и гущIэм уэрынэсыфщ, и гупсысакъэм уаэзрыпЗэсыфщ. 2000 гъэ лъандэрэ Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэр къэрал куэдым щагъэлъапІэ, лъэпкъхэр хьума хьунымкIэ бзэхэм яIэ мыхьэнэщхуэм идкIыри зэ псори игугупсысыжу, ди анэдэлъхубзэр мыкIуэдыжьи, абы зиужькIи папщIэ, ди къэралымрэ дуней псомрэ щызекIуэ хабзэхэр ди тегъэщIапІэу, дэтхэнэми ди кьалэн дгъэззэщIэным дыкьыхуэрилъхьэу.

Мы махуэхэм ди республикэмкI щокIуэкI Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэм теухуа зэIущIэхэр. Ди щыналъэм щыпсэу дэтхэнэ лъэпкъми и анэдэлъхубзэм и дахагъыр, кьабзагъыр, абы и зэфIэкIыр игъэлъагъуэным, зыIуры лъэпкъым емыльытагъэ бзэ псоурэ мамырыгъэмрэ зыужьыныгъэмрэ ихуэгъэпсэ а зэIущIэхэм ияужькIэ щыгъуазэ фIыуэтщIынущ. НобэкIэ фи пащхьэ идолъхьэ «Адыгэ псалъэм» и «Си еджапІэ - си къежьапІэ» пэкIуэщIым и зи чэзу кьыдэжьIыгъуэ а махуэшхуэм иредгъэхьэлІар. Ди газетеджэ лъапІэхэм, «Адыгэ псалъэм» и ныбжьыкIэхэр пэжхэм абы кьыщыбгъуэтынущ анэдэлъхубзэр щIэблэм егъэджьыным зи гъащIэр хуэзыгъэпса нэхъыжьхэм я гукъэкIыжхэр, егъэджэныгъэр егъэфIэкIуэным ехьэлIа гупсысэхэр, адыгэбзэм ди унагъуэхэм щIэ мыхьэнэм епха тхыгъэхэр.

ТАМБИЙ Линэ.

Лъэпкъым и нэщэнэ нэхъыщхьэ

ДУНЕЙМ и къэхъугъэ нэхъыщхьэ дыдэщ бзэр. Щы хьурейм лъэпкъыу тетым я тхыдэр, зэрахь хабзэхэр, адрейхэм кьаэзэрыщхьэщIыкI я лъэпкъ нэмысыкъэр, гупсысэкIэмрэ псэукIэмрэ къоэшIагъэу щыIэр абыхэм я анэдэлъхубзэщ. Ар бзэ къудейкыым, атIэ лъэпкъым и гущIэм уэрынэсыфщ, и гупсысакъэм уаэзрыпЗэсыфщ. 2000 гъэ лъандэрэ Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэр къэрал куэдым щагъэлъапІэ, лъэпкъхэр хьума хьунымкIэ бзэхэм яIэ мыхьэнэщхуэм идкIыри зэ псори игугупсысыжу, ди анэдэлъхубзэр щIэблэм егъэджьыным зи гъащIэр хуэзыгъэпса нэхъыжьхэм я гукъэкIыжхэр, егъэджэныгъэр егъэфIэкIуэным ехьэлIа гупсысэхэр, адыгэбзэм ди унагъуэхэм щIэ мыхьэнэм епха тхыгъэхэр.

ТАМБИЙ Линэ.

●ЕгъэджакIуэм и дэлэпыкъуэгъуэ

ХэпщIыкIыу йофIакIуэ

Ди лъэпкъ литературэр хуэгъэ школхэм кьызыхуэтыншIу щегъэджыным мыхьэнэ пыухыкIа иIэщ еджакIуэхэр гъащIэм нэхъыфIу хуэгъэхьэзырынымкIэ, адыгэ хабзэ-нэмысыр, щыхугъэ льагэр, IуэхущIафэ екIуэхэр, нагъуэщIэрэ псэкIэ зыхуэгъэщIэнымкIэ, лъэпкъым и хьэл-щэ-ныфIхэм щIэпыкIынымкIэ. Ди жагъуэ зэрыхъуди, адыгэ литературэмкIэ школ программэхэр нысыуэныгъэ зэпэжьхьэм, литературэм и тхыдэри, теорييри, хуэдэ жеиннэ тхыгъэхэрэ зэрырагъэдж тхылъхэри дагъуэншуэ пхужьIэнымкIи. Абы щхьэкIэ къэмынэу адыгэбзэмрэ литературэмрэ езыгъэджэхэр хуэщIэкъуи хуэёщ абыхэм я куплIэ нэхъыщхьэр сабийхэм я лжеж нахьсыныр.

«ЭЛЬБРУС» тхылъ тедзапІэм иджыблагъэ кьыщыдэкIащ адыгэ литературэм щыщ тхыгъэ щхьэхуэхэр 8-нэ классым зэрыщагъэджьин тхылъыщIэ. Ар игъэхьэзыраш филологие щIэныгъэхэм я доктор Бищо Борис. ИпэкIэ кьыдэжьауэ щыта апхуэдэ тхылъри IейтэкIыи, ауэ мыр хэпщIыкIыу егъэфIэкIуэщ. ЩIэныгъэлI гуп елэжьащ абы. Ар эхъагъэуаш школ программэм тхылъхьауэ. Абы иткIэ 8-нэ классым зи художественнэ тхыгъэхэр яджьипхъэ тхакIуэ псори тхылъым ихуэщ, ауэ тхыгъэхэр кьыдэрыхахар программэм щытемыхуи щыIащ. Псалъэм папщIэ, программэм и лейуэ Сосрыкьуэрэ Бадынокьуэрэ ятеухуэ хьыбариті, Кьыщокьуэ Алим и «Мэджьыт» рассказыр, хьыбар кIэщIий, Ацкьын Руслан и усэщ БищIэм тхылъым игъэхьащ, программэм кьыщыгъэлъэгъуэ «Уэшхыр аргуэру мэятэ» усэм и пIэкIэ. Мокаев Магомет и «ЛЫыкъэр» усэм и пIэкIэ тхылъым кьыщыкъуэ Зумакуловэ Танзиля и «Псалъэ жагъуэ» усэр.

Тхылъым и пэублэ псалъэу «Литературэмрэ тхыдэмрэ» жыхуиIэр бзэ щэрыуэкIэ тха хьуащ, мыхьэнэшхуи иIэщ, школ программэм кьыгъэув кьалэн псори кьыхэщIимыуфыдэми. ЕкIуу зэхэуващ «Нарт хьыбархэмрэ пшынальэхэмрэ» Iыхьэм и пэублэ псалъэр, тхакIуэхэм зэтеухуа очеркхэр, ауэ абыхэм ящыщ гуэрхэри хэхъ убгъуауэ щытын хуейуэ кьызолытэ. Апхуэдэу щызэтемыхуэ щыIэщ тхакIуэхэм я гъащIэмрэ литературэ зэжьыгъэмрэ егъэджьыным хухах сыхьэт бжьыгъэмрэ тхыгъэхэм я напэкIэщI бжьыгъэмрэ.

Дагъуэ лъэпкъ ямыIэу зэхэгъэува хьуауэ кьэлпIыгъэ хьунущ зи гугъу тщIы тхылъым и кIыхьагъкIэ щыгъэува ущIэхэмрэ кьыщыкъуа лэжьыгъэхэмрэ. Ауэ епIыжьыпхъэщ еджакIуэхэм гукIэ зрагъэщIапхъэ абы кьыщылытыта яIыныкъуэ усэхэм. Псалъэм папщIэ, «Псалъэ Іейм рэ», «Адыгэ шы фIэдзапІэ» усэхэр еджакIуэхэм гукIэ зрагъэщIапхъэщ, ауэ «Лъэпкъым» усэр псори гукIэ зребгъэгъэщIну тIэкIу иныIуэщи, сатыр тIощI хуэдизкIэ гъэмIэщIыну хуейщ.

Тхылъым бгъэдэлъ щыщIэныгъэ мащIэхэм абы и мыхьэнэри и пщIэри зрэзыльахьэшрыкIыи. И тепIэзкIэ тхылъым зрбгъуэн щыIэкъым. Апхуэдэу гурыкIащ абы ихуа тхыгъэ щхьэхуэхэм хуащIа суэртэхэри. Апхуэдизэ лэжьыгъэ зыгъэзэщIа Бищо Борис дяпэкн хущIыкьэну, лъэпкъ щIэныгъэр, ипэкIэ зыгъэнэфуагъэ кьэхуэтэ-ныгъэ куэд и кьалэмыпIэм кьыпыкIыну ди гуапэщ.

ЕРЖЫБ Асльэн,
педагогикэ щIэныгъэхэм я кандидат.

КЪАГЪЫРМЭС Борис

Си адыгэбзэ

Іэфіыгъэу, лІыгъэу пэхльыр, уи гуапагъэр Куэд щІауэ псэкІэ зыхэсщІэу сопсэу. СльэкІамэ, ахэр миинкІэрэ згъэбагъуэу, Сыпхуэлэжьэнти, си бзэ, гъащІэ псом.

Уэрщ сытым щыгъуи си гур зыгъэнэхур, СиІэту уэрщ сизыхьэр лІыгъэ уэгу. Ди лъэпкым щыщим, бзэр зыфІэмыІуэхур Адыгэу плыитэу, уипльэ хьун и нэгу?!

фІокIуэдыр и пщІэр уэ узыфІэкIуэдым, КьыпхуэкьызыпІэм:

«Бзэ лъэрымыхь щыкIущ...»

Уэ кьыпхуэпэж уи бын гуащІафІэ куэдым
Я тхыгъэхэр ипхьащ кьэрал утыку.

Уэ Іэщэ жану уриІащ Бэчмырэз.
Ар закьуэныгъэм щичыдыдам - уэ зырщ
Кьыкьуэувар, и щхэу зрихьэлІэ гъуэсу, -
Урителхьэну пэжым ухьэзырщ.

Алий и усэм дамэ льэщ ухуэхьурИ,
ПІэтащ и псальэр налкъут зэщІэльдэу.
Пэжыгъэм, лІыгъэм ди бзэкIэ
дехьэхьэурИ,
Дыщыуващ гъащІэщІэм, ди лъэр быдэу.

Сэ уи кьэкІэунум согупсысыр куэдрэ,
Сыхуейщ уи гъащІэр хьуну нэхьри кІыхь.
Насыпп пІэжжьым льэпкъым, и бзэр
кІуэдмэ, -
ЗауэлІ Іэщэншэу, мэхьу ар лъэрымыхь.

Хуэблэжьыр льэпкъым нэхьри уэ
бгъэбагъуэу,
Си адыгэбзэ, куэдрэ утхуэупсэу!
Іэфіыгъэу, лІыгъэу пэхльым, уи гуапагъэм
Щыгъуаэз сщІынт, сльэкІамэ, дуней псор.

Фіы и лъэныкъуэкІэ зыкъигъэзэну догугъэ

●ЕгъэджакIуэм и гукъеуэ

ЦIыхьр дунейм кьыззэрытехьэрэ абы кьыпхьыху и псэукIэр нэхъ тынш, нэхъ дахэ зэрыхъуну Іэмалхэр. Арац зэпымыуэ зауэхэр, щэнхабзэ революцIэ зэхуэтхэр щIенкIэжьIэр. Ауэ щыIэр фIы кьыпхьыхуэрэ цIыхум ар щыфIэкIуэди. Ар щынэрылъагъуэ нобэрей ди гъащIэм: цIыхур щхьэхуит хуэдэщ - уэзыгуейр щIэ, уэзыгуейр лэжь. Ди нэгу щIокI иужьрей илъэс тIощIырыпщIым зыхуэпэкIэкIи, фIыгъэ тетыкIэкIи, хьэл-щэныкIи, щэнхабзэкIи Іэмал зэрыхуэхьэжьу, гупсысэкIэкIи хуабжьу жыпаIэу зэрыгъуэм зэрызихуэжьаг.

ЗЭХЬУЭКIЫНЫГЪЭМ лъэпкъ щыкIуэхэм фIы гуэри кьытхуихьа хуэдэт - ди бзэр, ди хабзэр зетхьэжу, ди диныр тIыгъыжу, ди тхыдэр кууэ кьэттIощIыжу дыпсэну дыхуитщ. Хьарзынэхъ-тIэ ар?! Ауэ зэрытлъагъуэщи, гъащIэм кьыщыхъур ногъэущIщ. Мыр Іуэху кууц, абы убгъуауэ утепсэлъыкьыжьу папщIэ хъувыIи зыплъыхьыпIи кьозымыту ежэкI гъащIэм пхыплъафын нэ жан уиIэн, набдзэгубдзапIъагъ мыкIуэщI пхэпынеуйщ. Зы тхыгъэкIэ а псор къэIуэтэгъуейщ.

Мы си тхыгъэм нэхъ убгъуауэ сызыщытепсэлъыхьыну сыхуейр нобэ адыгэбзэ, адыгэ литературэр (апхуэдэ щытыкIэм ит кьыщIэкIынщ Кавказым щыпсэу адрей лъэпкъ щыкIуэм я Іуэхуэр) предметхэм я Іуэху зыIутыпщ.

Зыми ямыщIэ сщIэуэ хьэмэрэ куэдым ятеухуа щхьэкIэм си гупсысэ нэсу аракъым, щIыхуэр я хьэл-щэнкIэ зэрызэмыщыкьырагъэнщ егъэджакIуэхэм я гукъеуэ утыку кьыщIрамыхьэр а, хэт щIэрэ, дыпсалъэкIи зыри кьикIыныжьым жаIэ кьыщIэкIынщ.

Совет лъхъэнэм лъэпкъыбзэхэр щадмыр кIуэжа школхэрт. Кьалэхэм Іэмалынымэ программэхэм ар хэттэхьым, факультативу яджьырт. Адыгэбзэ сыхьэтыр иужьрей урокыу ягъэувыIрт, хэгъэзыкъ щыIэххэтэкъыми, а дерсым щыкъэкIыр мащIэт. Адыгэбзэ факультативым зэман тезыгъэкIуадэр гъащIэм кьыкIэрыкIуэрэ, абы мыкIуэхэр акьылышхэу зыбгъэдэлъ, гъащIэм екIуу дзбэкьэсхэрауэ ябжьыт. А щхьэхусыгъуэмкIэ кьалэдэс сабийхэм бзэр яIощIэхуащ. Ар адэкIи щIигъэхуэбжьащ адэанэхэм я бынхэм урысибзэ ямыщIэным тегужьеиныкIи, я анэдэлъхубзэр унагъуэми Іощ1ыб зэрыщащIам.

ЕджапІэм илъэс бжьыгъэ куэд хьуауэ сыщыщIалажьэкIэ, си нэгу щIокI адэ-анэр лъэпкъ Іуэхум зэрыхуэщытыр. ЦIыхур Іуэху гугъуэхэм пэщIэтурэ къоГъуэгурыкIуэ. А псом кьыхигъэбелджьыкIыну, адыгэбзэр иримыгъэджмэ, и быныр тынышмэ, фIы гуэр хуищIауэ кьызыщыщхьу адэ-ани щыIэщ. Абы пэщIэуэн псалъэмакьыр мышцхэпэу кьэзыпльэтэ унафэщIхэр зэрыщыIэри дауэ кьыпщыхьурэ? Жьлагъуэм кьытхэтщ бзэ, хабзэ «таурыхьхэр» зыкIи зыхуэмеиж тIащIэжьмэ и мурадэжьмэу кьызэкIыльытэхэр, абыкIэ я кьэуныр жьыжьэ зэрыпэмысымкIэ зэрызыгъэмысыжьыр кьэгурыIуэркъым зихуэдэжьм.

Куэдым кьагурыIуэу щытакъым ди узэщIакIуэхэм я хьуэпсапІэ нэхуэр, абыхэм я нэ кьызыхуикI щIэныгъэм и мыхьэнэр. Ди закъуэ гупсысэкъым иджьыпсту жысIэнур. Куейхэм щIэ хасэхэр щIохуэхэм ядолажьэн хуейт, хабзэм, бзэм теухуа зэIущIэхэр щIэх-щIэхыуэ абыхэмэ ираГъэкIуэкIыпхьэщ. Библиотекэхэм, щэнхабзэм и унэхэм ди анэдэлъхубзэкIэ кьыдэкI тхылъхэм я презентацэхэр щегъэкIуэкIын, щIэблэр и лъэпкъ тхыдэм нэхъ кууэ щыгъуазэ щыхуэщI, хабзэр щрагъ-ащIэ гупжьейкэр щызэхэшэн хуейщ.

Іуэху щхьэпэ кьрихьэжьащ «Горянка» газетым и редактор нэхъыщхьэ Къэнокьуэ Зарифэ. Абы иригъэкIуэкI «Гъэм и зэманхэр» - адыгэ уэсам и пшыхьэр - нобэ ди лъэпкъыр икъуэкIэ дыдэхуэхьэщ. Зарифэ и усэ пшыхьэмкIэ анэдэлъхубзэм и пщIэр кьеIэтыф. Апхуэдэ зэхьэхэр нэхъыбэу кьытхузэгъэпщтэмэ, бзэр кьытхудэхьыжьнут.

ЖьызыIэн щыIэщ езыр егъэджакIуэщ, щIэныгъэм и гу кьэупс еджапIэм щхъэ щримыкIыжьыкIэ зэрыпхуэ апхуэдэ лэжьыгъэхэр жиIэу. ЩыдогъэкIуэкI, тIыкIэ къэдмыгъанэу. Ауэ тIыкIыр мащIэщ. НэгъэщIу жьпIамэ, Зыуэ щыт кьэрал экзаменхэр кьиззрежьэрэ абы епха профильнэ классхэр кьызэрагъэпэщри, адыгэбзэм и кьэупсэгъэ ЕГЭ-м и хабзэхэм кьебзыIэть.

Профильнэ классхэм тегъэщIауэ предмет зыбжанэ нэхъкууэ дджри, абыхэм сыхьэт нэхъыбэ хухах. 10 - 11-нэ классхэм ебланэ урокхэр куэдрэ яIэщ, адыгэбзэмкIэ уадэлэжьну еджакIуэхэм зэман яIэжкъым. 9-нэ классми экзамен кьапэщыIыщ. Курыт классхэм щIэсхэм ехана урокым и ужькIэ уадэлэжьэныр тынышхьэм, уэнщагъэмкI я кьэзгъырхьым. Класс псоми сыхьэт бжьыгъэхэр щагъэмэщIащ, урокищым и программэр тIум изагъэу егъэджакIуэхэм зэхатхьэхьэжри ирагъаджэ, зы псалъэ лей жьыпIэну зэман кьыпхуэгъуэтыркъым. Зы хэкIыпIэ гуэрхэр кьэдгъуэтурэ литературэ пшыхьэр, зэIущIэхэр, тофы фIыуэ зыпIэгъуэхэм я конференцэхэр, хабзэм, тыдэм теухуа «стIол хьурейхэр» идогъэкIуэкI. Ди жагъуэ зэрыхунци, абыхэмкIэ мащIэщ тхуэзэфIэкIыжьу.

Псоми зэращIэуни, унафэ щIащ курыт классхэм я программэм сурэ щIыныкIэрэ мазэмкIэ урокэр хагъхьэну, абы нэмыщI дингъуаэз предмет - еджакIэм щрагъэжьну. Пщыхьэзэхэр егъэжьнэ и сыхьэт бжьыгъэхэр ягъэмэщIащ апхуэдэ урокэр хагъхьэну папщIэ.

Анэдэлъхубзэр щIэблэм нэсу егъэжьнын теухуа упщIэ куэд щыIэщ. А упщIэхэм жэуап тэмэм щагъуэтынур дапщэщу пIэрэ? Ди насыпмэ, цIыхубэм я гупсысэр абы нэсынщ, я бынхэр анэдэлъхубзэм, лъэпкъ хабзэм щIапIыкIыну зэрыхуэеф щыIэ, ауэ щыIэ зэрыгъэпщIа» псалъэжьым и купщIэр кьызэрыгуфIуэ нэхъыжьхэм ІэхуэгъэкIа фIы и лъэпкъыжьхэр зыкъраГъэгъэзэну дыщыгугъынщ.

КЪАЛАКIУЭ Жаннэ,
Нартан курыт еджапІэ №2-м и адыгэбзэмрэ литературэмкIэ и егъэджакIуэ.

Къалакіуэ Жаннэ

Сыт гъуэгу къежьапІэр?

●«Си бзэ - си псэ, си дуней»

(«Адыгэбзэр - си унагъуэм» зэпеуэм къагъэхьа сочиненэхэм щыщ)

Ди лъэпкым ижь-жьжьж лъандэрэ зэрихьэ хабзэ дахэмрэ нэмысымрэ кьыщецжьр адыгэ унагъэрщ. НэхьыжьыфI зэрыс дэтхэну унагъуэ узынщэни и щIэблэр щIенкIэкI яIэ атахум кьыхуагъэна а фIыгъуэшхуэм - лъэпкъ хабзэм.

«НЭХЪЪЫжь зымыгъэлъапІэр щхьэ лъапІэгъуэ ихуэркъым!» - жеIэ адыгэм. А псалъэжь Іущым тепщIыхьмэ, нэхъыжьым пщIэ хуэзымыщIым адыгэхэм зэи щIыхуфэ ирапльу щытакIым, пщIэ зыхуэщIыпхьэ щIыхуми хабжакъым. Гуапэ зэрыхьущи, нобэр кьыздэсми мы хабзэ дахэр кьыздогъэгурыкIуэ.

Ди унагъуэм щыщу, лЭщIыгъуитI-щыкIэ уэзIэбжьыжьмэ, си адэщхуэм и адэр лъэпкъым я нэхъыжьу щытащ. Кьуажэр зэчэнджэщу, щIыху Іущу кьалъытэрт ар. ХабзэкIи бзыпхъэкIи абы кьытекIуэ ди жьыIэ дэмысаеуи жаIэж. Нэхъыжьыфым кьуажэдэсхэм яриту щыта чэнджэщхэм ноби топсэльыхьыж лЫжь-фIыхуэтщIынущ. НобэкIэ фи пащхьэ идолъхьэ «Адыгэ псалъэм» и «Си еджапІэ - си къежьапІэ» пэкIуэщIым и зи чэзу кьыдэжьIыгъуэ а махуэшхуэм иредгъэхьэлІар. Ди газетеджэ лъапІэхэм, «Адыгэ псалъэм» и ныбжьыкIэхэр пэжхэм абы кьыщыбгъуэтынущ анэдэлъхубзэр щIэблэм егъэджьыным зи гъащIэр хуэзыгъэпса нэхъыжьхэм я гукъэкIыжхэр, егъэджэныгъэр егъэфIэкIуэным ехьэлIа гупсысэхэр, адыгэбзэм ди унагъуэхэм щIэ мыхьэнэм епха тхыгъэхэр.

Зэ закъуэ гупсысэкъым ящыщу мыкIуэдыжьи, абы зиужькIи папщIэ, ди къэралымрэ дуней псомрэ щызекIуэ хабзэхэр ди тегъэщIапІэу щыIэр, дэтхэнэми ди кьалэн дгъэззэщIэным дыкьыхуэрилъхьэу.

Мы махуэхэм ди республикэмкI щокIуэкI Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэм теухуа зэIущIэхэр. Ди щыналъэм щыпсэу дэтхэнэ лъэпкъми и гупсысакъэм уаэзрыпЗэсыфщ. 2000 гъэ лъандэрэ Анэдэлъхубзэм и дунейпсо махуэр къэрал куэдым щагъэлъапІэ, лъэпкъхэр хьума хьунымкIэ бзэхэм яIэ мыхьэнэщхуэм идкIыри зэ псори игугупсысыжу, ди анэдэлъхубзэр щIэблэм егъэджьыным зи гъащIэр хуэзыгъэпса нэхъыжьхэм я гукъэкIыжхэр, егъэджэныгъэр егъэфIэкIуэным ехьэлIа гупсысэхэр, адыгэбзэм ди унагъуэхэм щIэ мыхьэнэм епха тхыгъэхэр.

ТАМБИЙ Линэ.

Афганистаным щIыIэуахэм я щIыхькIэ

●Зэпеуэхэр

«Налшык» спорткомплексым щекIуэкIащ КъБР-м СпортымкIэ, туризмымрэ курортымкIэ и министерствэм, Афганистаным щIыIэуахэм я зэгуэхьныгъэм, дзэм хэтхэм Іэшт1ым зэуэкIэмкIэ я республикэ федерацэм зэгъэуэу кьызыраГъэщIа республикэнэ зэнеуэр. Ар трахуэущ Афганистаным щекIуэкIа зауэм хэкIуэдахэм я фешлькьр гъэдэлъIэным.

СПОРТСМЕНИ 120-м щIигъу зыхэта зэхьэхэуэм кьрихьэлIащ ди къэралым хьэхуэу ди псалъэкIэ зыхуагъэзащ КъБР-м щIыхуэхэм я уполомоченнэ Зумакулов Борис, Афганистаным щIыIэуахэм я зэгуэхьныгъэм и правлением и тхьэмадэ Тхьэгъэлэдж Тимур, дзэм хэтхэм Іэшт1ым зэуэкIэмкIэ я республикэ федерацэм и унафэщI Шэрджэ Заурбэч, Афганистаным щыIэуэ, совет армэм и майор, ветеран Харченкэ Сергей сымэ. Мы нужьрейм «За боевые заслуги» медалыр илъэс 28-рэ ипэкIэ кьызыугъэфIащауэ щытащ. Ауэ идкIыщ Харченкэ Сергей а тыгъэр кьыщIэрыхьэжар. Ар я фIыщIэщ Афганистаным щыIэуэахэм я республикэ зэгуэхьныгъэм хэтхэм.

Зэхьэхэуэр Іыхьэт1у гуэшат. Я1эм зи ныбжькIэ нэхъ балигъэ щыIэпэуащ. Абы щытекIуащ Гернев Елдар, Лъхъкьэщащэ Альберт, Тхьэгъэпсо Албэч, Бетыгъэн Альберт, Шыгъуэ Антемыркъан, Хьэгъэжей Заур сымэ.

НэхъыщIэ цIыкIуэхэм я зэпеуэм кьыщыхэжаныкIащ Чэрим Андулэхь, Шопар Елдар, Ульбашев Руслан, Чэрим Абдул-Сэлам, Бетыгъэн Залим, Кьуэдз Артур сымэ.

Афганистаным щIыIэуахэм я зэгуэхьныгъэм кьыбгъэдэкIыу «За боевые заслуги» медаль иратахэщ республикэм дзэм хэтхэм Іэшт1ым зэуэкIэмкIэ я республикэ федерацэм и унафэщI Шэрджэ Заурбэч, тренер-гъэсакIуэхэу Кьардэн Артур, Бетыгъэн Руслан, Гериев Хьусей, Шэрэ1ыжь Тимур, Щомахуэ Къазбэч, Куэщ Мурат, Шэрджэ Ратмир, Жьлэтэж Ахьмэд сымэ.

КЪУМАХУЭ Асльэн.

●Футбол

Дзыхь кьрагъэз

«Спартак-Налшыкым» щыщ футболистиплI кьэраз зэмыIуэужьыгъуэхэм я командэ кьыхэхахэм мы махуэхэм ираджащ.

БОСНИЕМРЭ Герцеговинэмрэ я командэ кьыхэхам и пащIыхьэхъумэныкъуэ Захирович Аднан мазаем и 28-м зэныбжьэгъуэгъэ зэIущIэ Бразилием и футболист нэхъыщIхэм ядриГъэкIуэкIынущ. КъыкIэлъплъкIэ махуэм Джудович Миодрагрэ Йованович Миланрэ зыхэт Черногориемрэ я гуп кьыхэхар Исландием Іущэнущ. Налшыкдэхэм я етIуанэ зыгъэсэныгъэм хэту фэбжь мащIэ зэригъуэтам щхьэкIэ кьэмынэу, Молдовэм и щIыхьэр нэхъыбэу иредгъаш Чеботару Евгений. Мазаем и 29-м ар апэщIэтынущ Белоруссием и футболистхэм.

МЭЗКУ Къанщобий.

●Бгырыпх бэнэкIэ

ЩIынатъэхэм я чемпионат

Мазаем и 17 - 19-хэм Черкесск къалэм щекIуэкIащ бгырыпх бэнэкIэмкIэ Кавказ Іащхьэрэ, Ищщэ Федеральнэ щIыналъэхэм я чемпионат. Къэрэшей-Щэрджэсым, Къэбэрдей-Балъкъэрым, Осетие Іащхьэрэ-Аланиеи, Кьаръмыкъым, Ставрополь краим, Волгоград, Астрахань областхэм икIаеу абы ирихьэлIащ спортсмен 142-рэ.

МАХУИЩКIЭ зэхэта чемпионатым дыщэ медалхэр кьыщащхьащ ди республикэм и пэсэнэхэу ГъэкIэ Хьэбас, Ульбашев Марин, Дохъушокьуэ Хьэчим, Чочаев Мусса, КIуэнтIэ Рокъанэ сымэ. ЕтIуанэ хьуахэщ Тхьэгъэзэщ Аззэмэт, Хьэмгъуокъу Артур, Мокаев Мусса. Жэз медалхэр кьаатыысащ Бозиев Елдаррэ Мэлбахьуэ Сослъэнрэ.

ЩIухьэкIэ кьыщыдгъэльэгъуа бэнэкIуэхэм Іэмал кьахуэкIуэкIащ фокIадэм Волгоград щекIуэкIыну урысейпсо чемпионатым хэтыну.

ЖЫЛАСЭ Замир.

КъБР-м и Журналистхэм я союзым и правленэр «Бахъсэн» газетым и редактор нэхъыщхьэ **Щоджэнэ Іуэ Мухьэмэд** и **нхьум** хуогъаз абы и анэ **Гадискі Елькьан и нхьур** зэрыІам кьыхэкIыу.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жылаэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖьэкIэмыщ Марин** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Щирдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **ГъущIо Зариф, Итэпан Залинэ, Кьардэн Маритэ, Хьэжьыкэр Алик.**

КьыдэзыгъэкIуэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ кьыдагъэкI.

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5, епщIанэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъэмрэ лъэпкъ ІуэхуэхэмкIэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмрэ Іуэхуэ1ащIэхэм ядэлажьэнымкIэ - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ пасымохэмкIэ - 42-22-88; егъэджакIуэхэмрэ щIэныгъэмкIэ - 42-33-15; зэдэзекIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхуэ1ащIэм - 42-26-41; суэттехьы - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаIэта Іуэхуэ1ухэм я пэжагъымкIэ ахэр зытехьэм ящу жэуап яхь. **Авторхэмр редакцэмрэ я Іуэху епльыкIэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.**

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьынырэ и пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пошт зэпэщIэныгъэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэзащэм и 16-м Печатным и хуитыныгъэр хьэмэныжьмкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ Іуэхуэ1ащIэм №И-0065-м щIэту ягъаш.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.

КъБР, Налшык къалэ, Лениным и щIэкIэ щыIэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы кьыдэкIыгъуэм елъытыгъэу: жэуап зыхь секретарым и кьуэдзэ **Дышэкэ Соня, редактор Багъэтыр Луиз, корректорхэу Афэ Тамарэ** *(2, 3-нэ нап.)*, **Дышэкэ Юрэ** *(1, 4-нэ нап.), корректорхэм я дэЗныкьуэгъу* **Мырзэкъан ФатIимэ.** *КомпьютеркIэ газетым и тепIэр яIыгъ* **Дол Мариэ, Щомахуэ Маринэ,** *суэттехэм елъытыгъэ* **Кьарей Элизэ.**

Номерыр "Адыгэ псалъэм" и компьютер Іэнатlэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ тредзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 21.45-рэ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.960● Заказ №503